SZIKRA

P. KASIRIN

A VALLÁSI IDEOLÓGIA REAKCIÓS LÉNYEGE

SZIKRA

BUDAPEST 1952

Az orosz eredeti címe:

П. КАШИРИН

РЕАКЦИОННАЯ СУЩНОСТЬ РЕЛИГИОЗНОЙ ИДЕОЛОГИИ

ГОСПОЛИТИЗДАТ 1951

Fordította

TERÉNYI ISTVÁN

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

A szovjet nép, amelyet Lenin—Sztálin bölcs pártja vezet, sikeresen oldja meg a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet feladatát.

Molotov elvtárs, amikor a SzK(b)P XVIII. kongresszusán meghatározta a szocializmusból a kommunizmusba vezető átmenet történelmi jelentőségét és alapvető feltételeit, ezeket mondotta: „Eljött az az idő, amikor előtérbe kerülnek a nevelési jellegű feladatok, a dolgozók kommunista nevelésének feladatai“[1].

A dolgozók kommunista nevelése elképzelhetetlen anélkül, hogy ne harcoljunk a leghatározottabban és a legengesztelhetetlenebbül a burzsoá ideológia ellen, anélkül, hogy szívós és rendszeres munkát ne végezzünk a szovjet emberek tudatában még meglevő kapitalista csökevények kigyomlálására. E csökevények közé tartoznak a vallási csökevények is.

A vallás mindenkor a kizsákmányoló osztályok érdekeit és akaratát védelmezte a multban, és védelmezi napjainkban is. A vallás mindíg a kizsákmányoló osztályok eszmei fegyvere volt és marad a kizsákmányolt nép elleni harcukban. Ezért van az, hogy az önmagát túlélt burzsoázia, erőt és anyagi eszközöket nem kímélve, oly eszeveszetten védelmezi a vallást, és minden módon igyekszik azt

---

[1] A SzK(b)P XVIII. kongresszusa. Gyorsírói jegyzőkönyv. 1939. 315. old. (oroszul).

terjeszteni a kapitalista országok néptömegei között.

Nálunk, a Szovjetunióban a vallási előítéletek — a kapitalizmus egyéb csökevényei mellett — fékezik haladásunkat a kommunizmus felé vezető úton. A vallás akadályozza az országunkban élő hívőket abban, hogy a kommunista társadalom aktív és öntudatos építői legyenek. A kommunizmust nem lehet felépíteni anélkül, hogy teljesen le ne küzdjük a kapitalizmusnak a szovjet emberek tudatában megbúvó csökevényeit. Ennélfogva a vallási előítéletek leküzdése a kommunizmushoz való sikeres közeledésünk elengedhetetlen feltétele.

A VALLÁSI HIEDELMEK KELETKEZÉSÉNEK TÖRTÉNELMI FELTÉTELEI

Az emberiség ismereteinek minden gazdagságát, a tudomány minden vívmányát, amelyekkel a modern társadalom rendelkezik, a vallásos világnézet és védelmezői ellen vívott ádáz harca folyamán érte el. A vallás ellensége a tudománynak, a kultúrának; a multban is és ma is mindig fékezi a világ tudományos megismerésének fejlődését. „... A vallási előítéletek — mondotta Sztálin elvtárs — ...a tudomány ellen irányulnak, minthogy minden vallás olyasvalami, ami ellenkezik a tudománnyal"[1].

A vallásos, tudományellenes világnézetek elleni harc kezdete szervesen összefügg a materialista filozófia és természettudomány megjelenésével. A tudomány és a filozófia haladó képviselői már az ókorban is bátran harcoltak a vallás és a vallásos világnézetek ellen.

Lucretius Carus római költő és filozófus (időszámításunk előtt 99—55) „A dolgok természetéről" (De rerum natura) című költeménye szerint a vallás annak eredménye, hogy az emberek félnek a természet fenyegető és számukra érthetetlen erőitől. A félelem szülte vallás — mondja Lucretius Carus — a forrása az emberi bajoknak és gonoszságoknak. Az igazi emberi boldogságért folyó harc azt követeli, hogy megszabadítsák az embereket a vallási babonáktól.

[1] *Sztálin* Művei. 10. köt. 132—133. old. (oroszul).

Az ateista gondolat, a vallás és az egyház elleni harc jelentős mértékben fejlődött a polgári forradalmak korában.

A XVIII. századbeli francia materialisták, akik ideológiailag előkészítették a polgári forradalmat, tevékenyen és bátran harcoltak a vallás és a papi népbutítás ellen.

Bebizonyították, hogy a vallás az emberiség ostora.

„Gyűlölök minden felkent istenes embert — írta Diderot — bárhogyan hívják is őket... nincs szükségünk sem papokra, sem istenekre".

A francia materialisták harcosan és élesen bírálták a vallást és a papokat. Ennek ellenére ateizmusuk — mint minden burzsoá ateizmus — történelmileg korlátozott volt és csak szűk értelemben vett felvilágosító jellegre szorítkozott. A materialisták, a Marx előtti időszak ateistái, nem tudták tudományosan feltárni a vallási hiedelmek történelmi gyökereit, és ezért nem találták azokat a helyes utakat sem, amelyeken haladva meg lehet szabadítani az embereket a vallási előítéletektől. Ők a vallás legfontosabb forrását a nép tudatlanságában, valamint abban látták, hogy a vallási kultusszal foglalkozó személyek tudatosan ámítják a népet.

Holbach, a XVIII. századbeli ateizmus egyik tekintélyes képviselője így írt a vallás keletkezéséről: „A természeti okok ismeretének hiánya arra késztette az embert, hogy isteneket alkosson magának; a csalás aztán ezeket valami rettegetté változtatta". Az isteneket — Holbach szavai szerint — az agyafúrt papok csinálták, azért, hogy megfélemlítsék az embereket. „Azzal, hogy határtalanul felnagyították az előttünk jólismert földi zsarnokok hatalmát és jogait (a papok — P. K.), isteneket csináltak belőlük, akik előtt rettegnünk kell".

A burzsoá ateistáknak a vallási hiedelmek keletkezésére vonatkozó nézetei idealista, nem tudományos nézetek. Nem mutatják ki a vallás valódi, anyagi gyökereit, nem tárják fel a vallási ideológia osztályjellegét, és ezért nem is tudják megmutatni azokat a helyes utakat, amelyek a vallás megszüntetéséhez vezetnek.

A marxizmus megjelenése igazi forradalmi fordulat volt a filozófiában, az embereknek a természetre és a társadalomra vonatkozó nézeteiben. A marxizmus megjelenésével azt a zűrzavart és önkényt, amely addig az embereknek a történelemre és az ideológiára vonatkozó nézeteiben uralkodott, bámulatosan egyöntetű és következetes tudományos elmélet váltotta fel, amely megmutatta az emberi társadalom hajtóerőit, és a szellemi életét formáló okokat.

A marxizmus volt a történelemben az első, amely kimutatta, hogy az ideológiát, mint a politikai, művészeti, jogi, erkölcsi, vallási és egyéb nézetekben kifejeződő eszmék és képzetek összességét, végső soron a társadalom életének anyagi feltételei határozzák meg.

A társadalom gazdasági rendje határozza meg az egész ideológiai felépítményt, vagyis „... a társadalom politikai, jogi, vallási, művészeti és filozófiai nézeteit és az ezeknek megfelelő politikai, jogi és egyéb intézményeket“[2].

Minden alapnak — vagyis a társadalom gazdasági rendjének — megvan a maga felépítménye, amely megfelel alapjának. A hűbéri társadalom gazdasági rendjének megvolt a maga felépítménye, megvoltak a maga politikai, jogi és egyéb nézetei, s az ezeknek megfelelő intézményei; a kapitalista

---

[2] *Sztálin.* Marxizmus és nyelvtudomány. Lásd A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). Szikra 1950. 223. old.

alapnak is, a szocialista alapnak is megvan a maga felépítménye. Ha megváltozik és megszűnik az alap, akkor nyomában megváltozik és megszűnik a felépítménye, ha új alap jön létre, nyomában létrejön a neki megfelelő felépítmény.

A felépítmény nincs közvetlen kapcsolatban a termeléssel, ezért a termelésben bekövetkező változások csak közvetve, a társadalom gazdasági rendjén keresztül hatnak a felépítményre. Következésképpen, a termelésben bekövetkező változások az alapra hatnak, s azon keresztül a felépítményre.

A társadalom szellemi életét irányító okot, a társadalmi eszmék, elméletek, vallási nézetek stb. keletkezésének okát nem magukban az eszmékben kell keresni — ahogyan azt a burzsoá ateisták tették —, nem az elméletekben és nézetekben, hanem a társadalom gazdasági rendjében, a társadalmi létben, amelynek tükröződései ezek az eszmék, elméletek és nézetek.

Az ideológia összes formái — a politika, a jog, az erkölcs, a művészet, a vallás — az osztálytársadalomban az uralkodó osztály érdekeit és akaratát fejezik ki.

„Az uralkodó osztály gondolatai minden korszakban az uralkodó gondolatok... Az az osztály, amely az anyagi termelés eszközeivel rendelkezik, ezzel egyúttal a szellemi termelés eszközeivel is rendelkezik, úgyhogy ezáltal mindazoknak a gondolatai is, akik híján vannak a szellemi termelés eszközeinek, általában ennek az osztálynak vannak alárendelve"[3].

A kapitalista társadalomban az ideológia valamennyi formájának az a rendeltetése, hogy bebizonyítsa a kizsákmányoló rend „jogosságát", „örökké-

[3] *Marx—Engels* Művészetről, irodalomról. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 70—72. sz.) Szikra 1950. 19. old.

valóságát" és „megdönthetetlenségét". A tudomány, a jog, az erkölcs, a művészet, a vallás stb. a kapitalista társadalomban az uralkodó osztály érdekeit szolgálja, teljes egészében igazolni igyekszik a kapitalista rabságot, olyan szellemben neveli a dolgozókat, hogy rabszolgamódra tűrjenek és engedelmeskedjenek a kizsákmányolók akaratának.

A társadalom politikai, jogi, vallási, művészeti, filozófiai nézetei alkotják a felépítményt, amely „miután létrejött, hatalmas cselekvő erővé válik, tevékenyen hozzájárul alapjának kialakulásához, megerősödéséhez, mindent megtesz, hogy segítsen az új rendnek a régi alap és a régi osztályok felszámolásában és megszüntetésében"[4].

A marxizmus a materialista történetfelfogás alapján feltárta a vallási ideológia valóságos gyökereit és leleplezte reakciós, tudományellenes jellegét. Lerántotta a vallási ideológiáról a titokzatos, „isteni" leplet, és bebizonyította, hogy a vallás gyökereit nem az ember tudatában, hanem az emberek anyagi életének történelmi feltételeiben, az emberek társadalmi viszonyaiban kell keresni.

Az emberek tudata nem lehet más, mint az őket környező anyagi világ tükröződése. A vallás a társadalmi tudat egyik formája, a természeti jelenségek és a társadalmi fejlődés felfogásának és magyarázatának egyik módja. A vallásos világszemléletek azonban a valóságos világ torz, fantasztikus tükröződései az ember fejében.

„... egyik vallás sem más, mint azoknak a külső hatalmaknak fantasztikus visszatükröződése az emberek fejében, amelyek mindennapi létük felett uralkodnak, olyan visszatükröződés, amelyben a földi hatalmak földöntúli hatalmak alakját öltik"[5].

---

[4] *Sztálin.* Marxizmus és nyelvtudomány. Lásd A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). 224. old.

[5] *Engels.* Anti-Dühring. Szikra 1950. 326. old.

Az emberi társadalom fejlődésének korai szakaszán mindenekelőtt a természet erői tükröződtek az ember fejében ilyen helytelen, fantasztikus módon.

A vallási hiedelmek annak következtében jelentek meg, hogy az ősember erőtlen volt a természettel vívott harcban. E hiedelmek megjelenését az eredményezte, hogy a termelőerők fejlődése még rendkívül alacsony színvonalon állott, az ember csak igen kevéssé tudott hatni a természetre és nem tudta a maga szolgálatába állítani. A régi embert elnyomta a természet, s egészen tőle függött. A természet elemi erőinek való kiszolgáltatottság, az erőtlenség a velük való harcban, a rendkívül primitív technika és a fejletlen társadalmi viszonyok mellett, fantasztikus elképzeléseket szült a természetről és az emberek életéről. A létért vívott harcban az ember lépten-nyomon „váratlan", „előre nem látott" jelenségekkel találkozott, amelyek mindenütt leskelődtek rá.

A természet elemi jelenségei — a mennydörgés, a villámlás, a szél, sőt az ősembert körülvevő tárgyak is — élőlényeknek tűntek előtte, amelyeknek akaratuk és tudatuk van. Az ősember szellemmel ruházta fel a természeti tárgyakat és jelenségeket; ugyanolyan tulajdonságokat tulajdonított nekik, mint aminőkkel ő maga rendelkezett. Amikor az ősember látta, hogy a természet egyes jelenségei kedveznek létezésének, ezeket jóknak gondolta, melyek segítségére vannak az életben. Más természeti jelenségek viszont éhséget, hideget, sőt néha még halált is hoznak — ezek a jelenségek tehát rosszak, gonoszak. Az ember így felosztotta a világot jó és gonosz szellemekre, és arra kezdett törekedni, hogy megnyerje magának a jóindulatú szellemeket, a gonoszakat pedig távoltartsa magától. „Megváltó" eszközökhöz kezdett folyamodni, varázslatos, mágikus cselekményekhez, amelyek — meggyőződése

szerint — alkalmasak voltak arra, hogy hatással legyenek az elemi erőkre és a természeti tárgyakra.

Azok a modern kutatások, amelyek a gazdasági és kulturális tekintetben elmaradt népek vallási hiedelmeivel foglalkoznak, bizonyos mértékben lehetővé teszik, hogy teljes képet alkossunk az őskori hiedelmekről.

Így például a tasmániaiak erősen hittek abban, hogy a magukra aggatott embercsontok megóvják őket minden bajtól, amelyet a „gonosz szellemek" okoznak.

Valamennyi elmaradt népnél igen sok vallási szertartás, tánc és egyéb szokás maradt fenn; ezek segítségével akarnak hatni a természetre. Új-Guinea lakói például úgy akarnak esőt előidézni, hogy vízbe dugnak egy faágat, azután kihúzzák, és várják, hogy mikor csepeg a víz a földre. Közép-Ausztrália lakói kiabálással és zajjal próbálnak esőt előidézni, és a lehető legkülönfélébb módon igyekeznek hatni a szélre, a napra, a növényekre és így tovább.

Hasonló vallási szertartások vannak a jelenlegi vallásokban is, főleg a keresztény vallásban. A fohászok, könyörgő imák az esőért stb. — mindezek lényegében ugyanazok a mágikus cselekmények, amelyek segítségével a vallásos ember megkísérli, hogy hasson a természet erőire és a maga szolgálatába állítsa őket.

A társadalom fejlődésével és osztályokra szakadásával bonyolultabbá válnak a vallási hiedelmek és a vallási szertartások. A törzsből kiváltak a varázslatok és a szertartások „szakemberei": az áldozópapok, a sámánok stb.

Ezek a „szakemberek" azt hirdették magukról, hogy ők az egyedüli közvetítők az emberek és a jó meg a rossz szellemek között. A vallás tovább él mindaddig, amíg azok a feltételek léteznek, ame-

lyek létrehozzák és fenntartják a világ tudományellenes, fantasztikus, eltorzított tükröződését.

A mai osztálytársadalomban a vallás gyökerei főleg szociális jellegűek. A dolgozó osztályok sivár helyzete, látszólagos tehetetlenségük a kizsákmányolók elleni harcban, a nyomorúság, az erejüket meghaladó munka, amelyet a kizsákmányolók számára kell végezniök — ez az, ami elkerülhetetlenül létrehozza bennük az istenekbe és ördögökbe, a jobb túlvilági életbe vetett hitet. „A kizsákmányolt osztályok erőtlensége a kizsákmányolók elleni harcban — írta Lenin — ugyanúgy elkerülhetetlenül kitermeli a jobb túlvilági életbe vetett hitet, mint ahogy a vadember erőtlensége a természet elleni harcban kitermeli az istenhitet, az ördögökben, csodákban és más effélékben való hitet"[6].

A burzsoá osztálytársadalomban tehát a természet erői mellett olyan társadalmi erők jelennek meg, amelyek szembenállnak az emberrel s uralkodnak rajta, és számára éppen olyan érthetetlenek, éppen olyan idegenek maradnak, mint a vadember számára a természeti erők.

„A képzeletszülte alakok, melyekben eleinte csak a természet titokzatos erői tükröződtek vissza, ezzel társadalmi attributumokat nyernek, történelmi erők képviselőivé válnak"[7].

Az elnyomott tömegek hóbortos, fantasztikus elképzelésekben próbálnak feledést keresni a földi kínok és nyomorúság ellen.

Hasonlóan az ideológia minden formájához, a vallás is fejlődése során együtt változott a társadalom anyagi életfeltételeinek fejlődésével és változásával. A vallás mindig alkalmazkodott az uralkodó osztály szükségleteihez és érdekeihez.

---

[6] *Lenin* Művei. 4. kiad. 10 köt. 65. old. (oroszul).
[7] *Engels*. Anti-Dühring. 327. old.

Időszámításunk első századában a hatalmas rabszolgatartó római birodalomnak, amely igen sok idegen népet igázott le, rendkívül nagy szüksége volt egy olyan egységes, az egész birodalomra kiterjedő vallásra, amely ideológiailag igazolni tudja a római rabszolgatartók uralmát. Az úgynevezett pogány római vallás a maga számtalan istenével és istennőjével idegen volt a leigázott népek számára.

Ilyen világvallás volt a kereszténység, amely a római birodalom által meghódított és kirabolt különféle elnyomott néptörzsek körében alakult ki.

A rabszolgák és a Róma által elnyomott népek nem remélték, hogy megszabadulhatnak a szenvedésektől, a nyomorúságtól, az éhezéstől. Ezért az ég felé fordították kétségbeesett tekintetüket és abban reménykedtek, hogy valami csoda történik majd, hogy valami isteni megváltó száll le a földre — Krisztus, aki majd megkönnyíti helyzetüket, és jobb életfeltételeket teremt számukra.

A kereszténység a különféle nemzeti vallásokból vette a maga dogmáit és szertartásait. Főleg a zsidó vallásból és az akkori idők hanyatló filozófiájából vett át sok elemet. Az új vallás, a kereszténység gyorsan terjedt az elnyomottak körében. Ennek az volt az oka, hogy a kereszténység a rabszolgáknak és minden elnyomott embernek „kiutat" mutatott, sanyarú helyzetükből. A keresztény vallás tanítása szerint ez a „kiút" a túlvilági élet, amely kárpótlást nyujt a földi gyötrelmekért és szenvedésekért.

Engels megállapítása szerint először a kereszténység fordult komolyan a kárpótlás eszméjéhez, vagyis ahhoz a tanításhoz, hogy a másvilágon jutalom vagy büntetés várja az embereket. A kereszténység megalkotta a mennyországot és a poklot, „... megtalálta azt az utat, amely a szenvedőket és

a megnyomorítottakat földi siralomvölgyünkből egyenesen az örök paradicsomba vezeti"[8].

A keresztény vallás a szenvedő Krisztusról szóló legendával, a túlvilági boldogság és az örök üdvösség ígérgetésével — sokkal inkább, mint bármelyik előző vallás — igazolta mindazt az ocsmányságot és csúfságot, amit a kizsákmányoló osztályok az elnyomottakon elkövetnek; arra tanította a rabszolgákat és az elnyomottakat, hogy békességgel tűrjék szenvedéseiket és nélkülözéseiket. A keresztény vallás az elnyomottak minden panaszára ezt felelte: a világ romlott és erkölcstelen, de ebben az ember belső romlottsága a bűnös.

Ilymódon — hangoztatta Engels — a kereszténység minden nemzeti vallást megtagadott, és prédikációival minden elnyomott néphez fordult. Ezzel bebizonyította „... azt a képességét, hogy világvallássá legyen, még hozzá olyan vallássá, amely éppen az adott társadalomnak felel meg"[9].

A későbbi korszakokban a keresztény vallás tökéletesítette dogmáit és propagandáját, egyházi szervezetét, amelyeket változatlanul a társadalomban uralkodó kizsákmányoló osztályok szükségleteihez idomított.

Engels, midőn elemezte a kereszténység keletkezésének okait, kimutatta, hogy a rabszolgák és a római birodalom által leigázott népek — amelyek nem remélték, hogy megszabadulnak a rabszolgatartók elnyomásától — reményteljes vágyakozással várták a természetfeletti csodálatos megváltót — a Messiást, Krisztust.

A kizsákmányolt, jogfosztott és sötétségben tartott néptömegek a kizsákmányolókkal szemben érzett gyűlöletüket abba fojtották, hogy „a para-

---

[8] *Marx—Engels* Művei. XVI. köt. 2. rész. 423. old. (oroszul).
[9] *Marx—Engels* Művei. XV. köt. 610. old. (oroszul).

dicsomi életben" reménykedtek; azt remélték, hogy majd megpihenhetnek egy képzeletbeli világban, amelyet ugyancsak saját fantáziájuk alkotott. „Századok során számtalanszor kísérelték meg a dolgozók, hogy az elnyomókat nyakukról lerázzák és helyzetük uraivá legyenek. De mindannyiszor kénytelenek voltak leverve és megszégyenítve visszavonulni, lelkükben sérelmet és megalázottságot, haragot és kétségbeesést rejtegetve s tekintetüket a titokzatos égre emelve, ahol megváltást reméltek találni"[10].

A kapitalizmusban az osztályelnyomás a legnagyobb méreteket öltötte. A politikai jogfosztottság, a kizsákmányolás roppant nyomása, a dolgozó tömegek elnyomorodása, látszólagos tehetetlenségük a kapitalizmus vak erőivel szemben — amely minden nap minden órájában ezerszer nagyobb szenvedéseket és szörnyű kínokat okoz az egyszerű munkásembereknek, mint akár a földrengésekhez hasonló elemi csapások —, ezek azok a körülmények, amelyek szükségszerűen létrehozzák a természetfelettiben, a csodákban, a túlvilági életben való hitet.

„A félelem a tőke vak hatalmától — írta Lenin —, amely vak, mert a nép tömegei nem láthatják előre, amely a proletárt és a kistulajdonost lépten-nyomon azzal fenyegeti (és nemcsak fenyegeti), hogy «hirtelenül», «váratlanul», «véletlenül» tönkreteszi, pusztulást zúdít rá, koldussá, pauperré, prostituálttá változtatja, éhhalálba taszítja — ez a mai vallás *gyökere*. Ezt kell szem előtt tartania a materialistának mindenekelőtt és mindenekfelett, hacsak mint materialista nem akar az előkészítő osztályban maradni"[11].

---

[10] *Sztálin* Művei. 6. köt. Szikra 1951. 52—53. old.
[11] *Lenin*. Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 227. old.

A kapitalista rend által elnyomott és kifosztott egyszerű embereknek úgy tűnik, hogy kínszenvedéseik csak a halál után, a másvilágon érnek véget. Az emberek túlságosan felnagyítják a maguk ideiglenes tehetetlenségét a kapitalizmus romboló erői elleni harcban, s egyben azt képzelik, hogy vannak olyan természetfölötti, túlvilági erők, amelyek az ember sorsát intézik. Úgy vélik, ezek a természetfölötti erők azt követelik azt embertől, hogy engedelmeskedjék nekik és hajtson fejet előttük. Következésképpen ott, ahol az emberek azt képzelik, hogy nem bírnak felülkerekedni a számukra ellenséges társadalmi erőkön, abban keresnek vigaszt, hogy ezeket az erőket gondolati úton, képzeletükben győzik le.

„A gyengeség — írta Marx —, mint mindíg, a csodahivésbe menekült, azt hitte, legyőzte az ellenséget, ha a képzeletben eltüntette ...“[12]

Ilyenformán „Az isten (történelmileg és mindennapi értelemben) mindenekelőtt azoknak az eszméknek a komplexuma, amelyeket az embernek a külső természet és az osztályiga általi butító elnyomottsága szül — azon eszméké, amelyek *rögzítik* ezt az elnyomottságot és *elaltatják* az osztályharcot“[13].

A vallás — hangoztatta Lenin — ópium a népnek, olyan szellemi bódító ital, amelybe a tőke rabszolgái emberi mivoltukat és a valamennyire is emberhez méltó életre vonatkozó követeléseiket belefojtják.

Bármilyen ködösek is a világ lényegéről, az ember rendeltetéséről, a jóról és a gonoszról stb. szóló vallási tanítások, arra szolgálnak, hogy megszilárdítsák a burzsoá társadalom viszonyait: az ember ember által való kizsákmányolásának viszonyait.

---

[12] *Marx—Engels*. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 229. old.

[13] *Lenin* Művei. 4. kiad. 35. köt. 93. old. (oroszul).

Nem találtak még ki a kizsákmányoló osztályok olyan aljasságot és ocsmányságot, amelyet a vallás isten nevében jóvá ne hagyott volna. A vallás azzal, hogy paradicsomi életet ígér a tömegeknek a másvilágon, azzal, hogy beléjük oltja az istenben való hitet, akitől az ember élete függ a földön és az égben, azzal, hogy béketűrésre és megnyugvásra hívja fel őket, a kizsákmányolók hatalmát erősíti. A vallás elbódítja a tömegek tudatát, békét hirdet az elnyomottak és az elnyomók között, igazolja az osztályelnyomást. Éppen ebben rejlik a vallás reakciós lényege.

A VALLÁS — A DOLGOZÓK SZELLEMI ELNYOMÁSÁNAK ESZKÖZE, A KIZSÁKMÁNYOLÓ REND VÉDELMEZŐJE

A nagy Lenin megállapítása szerint minden elnyomó osztálynak két társadalmi funkcióra van szüksége ahhoz, hogy megtartsa uralmát a dolgozók fölött. Ez a két funkció — a hóhér és a pap funkciója. „A hóhérnak el kell fojtania az elnyomottak tiltakozását és felháborodását. A papnak vigasztalnia kell az elnyomottakat, ecsetelnie kell előttük a szenvedések és áldozatok enyhülésének távlatait az osztályuralom fenntartása mellett (ezt különösen könnyű megtenni akkor, ha az ember nem kezeskedik arról, hogy ezek a távlatok «megvalósulhatnak»...), hogy ilymódon kibékítse őket az osztályuralommal, távoltartsa őket a forradalmi akcióktól, megtörje forradalmi szellemüket, kiölje belőlük a forradalmi akaratot“[1].

A rendőrség és az egyház a cári Oroszországban a földbirtokosok, a tőkések és a cár politikai hatalmának két legfőbb támasza volt. Mindkettő megbízható és erős eszköz volt arra, hogy elfojtsa az elnyomottak mindennemű tiltakozását az elnyomók ellen. A rendőrség és az egyház eszközül szolgált arra is, hogy kíméletlenül leszámoljanak minden szabad tudományos eszmével, amely ellenkezett az országban uralkodó vallási világnézettel.

[1] *Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951. 227—228. old.

A cári Oroszország kizsákmányoló osztályai, költséget nem kímélve, egymásután hozták létre az országban a különféle egyházi szervezeteket. 1914-ben mintegy 80 000 pravoszláv egyházközség és több mint 1 000 kolostor volt az országban. Az egyházközségekben és a kolostorokban több mint 110 000 volt az egyházi személyek száma. Az egyház szerves része volt a földesurak és a kapitalisták hatalmát szolgáló államgépezetnek.

Istentelenségért és az egyházi előírások megszegéséért sokezer embert kegyetlenül megbüntettek, kényszermunkára küldtek, bebörtönöztek, testi fenyítékkel sujtottak és minden lehetséges módon üldöztek.

A pravoszláv egyház bottal és korbáccsal oltotta bele a kizsákmányolás, az ínség és a tudatlanság alatt nyögő népbe az „istenfélelmet" és a pravoszláv vallás más vallásokkal szembeni felsőbbségének eszméjét.

Ezek a reverendában járó cári hivatalnokok üldözték az embereket bármilyen haladó gondolat kinyilvánításáért, kiátkozással fenyegették azokat, akik szembe mertek szállni a pravoszláv egyház tanításaival vagy előírásaival.

Minden ember, születésének percétől egészen haláláig, az egyházi személyek állandó és szigorú ellenőrzése alatt állott. A pópa vezette be az anyakönyvbe a születést, ő végezte a „keresztelés" szertartását, ő adott nevet az újszülöttnek. A „keresztelés" elmulasztását a törvény főbenjáró bűnnek minősítette és aszerint is büntette. A „meg nem keresztelt" gyermeket nem vették fel az iskolába, „kitaszított" ember volt a társadalomban.

Az egyház és szolgái voltak a felnőtt ember legfőbb nevelői és lelki „orvoslói". Minden felnőtt ember köteles volt rendszeresen templomba járni és évenként egyszer meggyónni („bűneit" megvallani

a papnak). Mindazt, amiről a pap a gyónás alatt tudomást szerzett, a szent szinódus utasításainak értelmében köteles volt jelenteni a hatóságnak.

A gyermekek nevelését teljesen az egyház tartotta kezében. A forradalom előtti Oroszországban az iskola a vallási népbutítás melegágya volt.

Az ország iskoláinak fele (az úgynevezett egyházközségi iskolák) közvetlenül a papság kezében volt.

A cári kormány nem azért alapított iskolákat, hogy tudásra nevelje a gyermekeket. Éppen ellenkezőleg, az volt a célja, hogy az iskolásokat elbutítsa, az alázatosság, a szolgalelkűség és az önkényuralom iránti feltétlen engedelmesség szellemében nevelje.

A papság szigorúan ellenőrizte a tanítókat, és azt, hogy tanításuk az egyház tanainak szellemében folyjon. A tanítónak az volt a kötelessége, hogy a tudománynak ellentmondó egyházi meséket verjen a gyermekek fejébe a világ hat nap alatt történt teremtéséről, a paradicsomról és a pokolról, a csodákról, a „szentekről", a „csodatevőkről", továbbá, hogy imádságokat gyakoroltasson stb.

A gyermeket tehát, az iskolában és a családban egyaránt, a földesurak, a tőkések és a papok érdekeinek megfelelően, vallásos emberré nevelték, aki vakon hisz minden tudományellenes egyházi mesében, s buzgón betartja az egyház minden ostoba előírását.

Erőszakot követtek el az emberek lelkiismeretén, meggyőződésén és nézetein, s ez az erőszak még a főiskolákon is folytatódott. Az egyetemi tanároktól és a főiskolai előadóktól a kormány megkövetelte, hogy előadásaik teljes összhangban legyenek a tudományellenes vallási világnézettel.

A főiskolai előadók kiválasztásában a cári kormányt az az elv vezette, amelyet Irinark podolszki

érsek a következő szavakkal fogalmazott meg Golovin közoktatásügyi miniszterhez írt levelében:

„Még mindig jobb, ha a tanintézetekben közepes tehetségű és tudású, de jámbor, keresztény szellemmel áthatott előadók vannak, mintha nagyképességű, de hitetlen, az istentelenségtől és a szabadgondolkodástól megfertőzött tudósok tanítanának."

A forradalom előtti Oroszországban a pravoszláv egyház és papság ellenőrizte a társadalom egész szellemi életét, minden ember magánéletét, s arra nevelte a dolgozókat, hogy nyugodjanak bele a kizsákmányoló osztályok akaratába.

A burzsoá országokban még ma is fennáll a dolgozók szellemi elnyomása, a lelkiismereti szabadság elfojtása, vallási szervezetek létesítése és a néptömegek vallási mákonnyal való butítása.

A kapitalista országokban — ahol a dolgozók gazdasági, politikai és szellemi leigázása a burzsoá társadalom létének elengedhetetlen feltétele — az állampolgárok lelkiismereti szabadságáról még csak beszélni sem lehet. Ott a néptömegek ideológiai befolyásolásának valamennyi formája a burzsoázia érdekeit szolgálja. Néhány burzsoá államban — így például az Egyesült Államokban — az egyház forma szerint el van ugyan választva az államtól, de mégis a legkülönfélébb módon erőszakot követnek el a polgárok lelkiismereti szabadságán.

A törvény értelmében Amerikában az egyház külön van választva az államtól, de az állam és a kizsákmányoló osztályok mindenfélekép támogatják az egyházi szervezeteket, segítenek nekik a népbutításban. A hatalmas amerikai trösztök nemcsak rendőröket, provokátorokat és kémeket tartanak a szolgálatukban, hanem egyházi személyeket is. Államköltségen papokat tartanak a hadseregben, a börtönökben és a menhelyeken.

Az amerikai hadseregben külön katonai lelkészi kar (káplánok) működik. Ezek az úgynevezett tábori lelkészek a rabló imperializmus reakciós ideológiájának szellemében nevelik a katonákat.

A katonai lelkészek prédikációi és írásai azt a célt szolgálják, hogy a katonákat a tisztek iránti vak engedelmességre neveljék. A tisztek — szerintük — magának istennek a képviselői. A vallási „nevelők" egyik ilyen brosúrájának ez a címe: „Egyesüljünk istenért és a hazáért". Ebben többek között ilyen gondolatokat sugalmaznak az amerikai katonáknak: „Milyen hatalomnál fogva követelnek a tisztek engedelmességet? Azon hatalomnál fogva, amely istentől származik. Ha tudatában vagy annak, hogy minden hatalom istentől ered, akkor ez megkönnyíti számodra a katonai engedelmességet."

Az amerikai hadsereg katonai lelkészei nemcsak a katonák vallási butításával foglalkoznak, hanem árgus szemmel figyelik magatartásukat, politikai érzületüket és valósággal csendőrszerepet töltenek be. A tábori lelkészek nagyszámú seregét az állam tartja el.

Számos amerikai államban különleges törvényeket hoztak, amelyek büntetik az „istenkáromlást". Az amerikai hatóságok az „istenkáromlás" fogalma alá vonják mindazt, ami nem előnyös az egyházra és a népellenes burzsoá kormányra nézve.

Az Egyesült Államok törvényei megkövetelik, hogy a bíróság és az állami intézmények előtt vallási jellegű esküt tegyenek. Számos amerikai államban közhivatalt egyáltalában nem tölthetnek be olyan emberek, akik nem istenhívők. Így például Arkansas állam alkotmánya kimondja: „Nem foglalhat el állami hivatalt és nem bocsátható a bíróság elé tanúként az, aki nem hisz isten létezésében."

A törvény szerint Amerikában az iskola külön

van választva az egyháztól, de azért az iskolai tanítást teljesen átitatja a vallásos világnézet.

1925-ben az Egyesült Államokban egy „törvény" alapján bírósági komédiát rendeztek Scopes tanító ellen. Ez volt a hírhedt „majomper". Scopes „bűne" az volt, hogy növendékeit megismertette Darwin tanításával.

Amerikában jelenleg egyedül a katolikus egyház több mint tízezer tanintézetet tart ellenőrzése alatt, és a tanulók millióit neveli az amerikai milliomosoknak való szolgai engedelmesség szellemében.

Az amerikai burzsoázia szeret képmutató módon szavalni a demokráciáról, a lelkiismereti szabadságról. De ha egy ateista fel merne lépni bármilyen egyházi személy ellen, akkor haladéktalanul felelősségre vonják a bíróság előtt, mint politikai bűnöst. Ezt nevezik Amerikában „demokráciának" és „lelkiismereti szabadságnak".

Az angol burzsoák és hűséges labourista szolgáik képmutató módon arról beszélnek, hogy Angliában lelkiismereti szabadság van. Ámde hogyan lehet még csak beszélni is lelkiismereti szabadságról Angliában, amikor az anglikán egyház az uralkodó és államegyház? Az anglikán egyház az államapparátus szerves része. Az anglikán egyház méltóságait — az érsekeket és püspököket — a király nevezi ki és mozdítja el.

Miféle lelkiismereti szabadság lehet az, ha a parlament dönt még olyan kérdésekben is, mint az anglikán egyház imakönyvének tartalma?

A kapitalistáknak igen fontos, hogy a dolgozók higgyenek egy természetfölötti erő létezésében, amely a földi dolgokat kormányozza. Nem véletlen, hogy Amerikában manapság csakúgy nyüzsögnek az asztrológusok, — akik a csillagokból jövendölik az emberek sorsát —, a mindenféle rendű és rangú

jósok, tenyérjósok, jövendőmondók, kártyavetők és egyéb szélhámosok. Ezek mind a legostobább, barbár világnézeteket terjesztik, becsapják és kifosztják a hiszékeny embereket, akiket nyomorulttá és szerencsétlenné tett a kapitalista kényszermunka.

Napjainkban az Egyesült Államok lett a haladás ellen harcoló világreakció központja. Az egész országon végighömpölyög a népbutítás és a misztika bűzös és szennyes áradata. Az Egyesült Államokban körülbelül 100 000-re becsülik a különféle jövendőmondók, asztrológusok, kártyavetők és tenyérjósok számát.

Egy bizonyos John Strong nevezetű szédelgő a sajtó útján kínálgatja az amerikai népnek könyvecskéjét. Ebben leírja azokat a rádiótechnikai készülékeket, amelyek segítségével beszélgetni lehet „a halottak világával".

Seattle városában valami Esperson nevű „professzor" ilyen témákról tart nyilvános előadásokat: „A mennyország pontos határai", „A mennyország lakóinak leírása"; „A gyermeknevelés a mennyországban"; „Miért nem ismerik a mennyországban az unalmat?".

Charlotte városában két lelkész vitát rendezett erről a témáról: „Megváltozik-e a négerek színe, ha a mennyországba jutnak?" A vita során — mint közölték — olyan „tudósok" szólaltak fel, akik komoly képpel bizonyították, hogy a „mennyországban" a négerek feltétlenül „fehérekké" válnak. Amerikában különleges „főiskolák" vannak, amelyek az ilyen csalóknak, a vallásos hiszékenység vámszedőinek kiképzésével foglalkoznak. Így például New Yorkban van az „Asztráltudomány amerikai főiskolája", San Franciscóban a „Mágusok főiskolája", Illinois-ban pedig az „Asztrológia és az okkult tudományok egyiptomi iskolája".

Az Egyesült Államokban van a világon a leg-

több vallási szervezet. A vallás „tudósainak" százait tartják számon, a legkülönfélébb elnevezéseken.

A népbutítás ilyen vad tombolásának magyarázatát nem csupán az amerikai papok agyafúrtságában és vállalkozó szellemében kell keresni. A népbutítás ilyen nagymérvű burjánzásának alapvető oka azokban az óriási megrázkódtatásokban rejlik, amelyeket az elkerülhetetlen pusztulásra ítélt imperialista világ átél.

A történelem folyamán mindig úgy volt, hogy a pusztuló, uralkodó kizsákmányoló osztály sohasem hagyta el önszántából a politikai küzdőteret. Mindenképpen igyekezett megóvni, sőt néha feltámasztani a régi, önmagát túlélt, az új életfeltételeknek többé már meg nem felelő társadalmi rendet. Teli torokból kiáltozott a világ pusztulásáról, pedig csak egy idejétmúlt rendszer pusztulásáról volt szó, kíméletlen háborúra uszított az új rend ellen, és az istenhez, a szellemekhez fohászkodott. Így volt ez a rabszolgatartók osztályával és a hűbérurak osztályával is.

Abban az időben, amikor a hűbéri társadalom méhében kezdtek kialakulni a burzsoá viszonyok, megjelentek a tudományos felfedezések, és velük együtt az új materialista világnézet csírái, a hűbérurak minden eszközt — köztük a vallást is — felhasználtak arra, hogy kíméletlen harcot indítsanak minden ellen, ami új, ami haladó, ami a feudalizmus pilléreit fenyegette.

Arra, hogy a pusztuló osztályok a vallás felé fordulnak, szemléltető példa az orosz burzsoázia és a földesurak magatartása az 1905-ös első orosz forradalom utáni időszakban. A forradalomtól halálra rémült kizsákmányoló osztályok minden eszközzel igyekeztek fenntartani uralmukat. Céljuk érdekében sorompóba állították a katonaságot, a rendőrséget, a provokátorokat és a papságot. Az ellenforra-

dalmi burzsoázia különös buzgalommal terjesztette a vallási népbutítást és a misztikát, így próbálva megmérgezni a dolgozók tudatát.

Lenin ezzel kapcsolatban ezt írta: „... az orosz burzsoáziának ellenforradalmi céljai érdekében *szüksége volt* arra, hogy felélessze a vallást, növelje a vallás iránti szükségletet, vallást gondoljon ki, a vallást beoltsa a népbe, vagy valami új módon megszilárdítsa a vallást a népben"[2].

A forradalmi nép felé intézett fenyegetések és a reá szórt átkok azonban nem tudták megmenteni az orosz földesurak és kapitalisták uralmát.

A bolsevik párt vezette forradalmi proletariátus 1917 októberének történelmi jelentőségű napjaiban a világ egyhatodán szétzúzta a kizsákmányoló osztályok uralmát, és megteremtette a világ első szovjet államát.

A tőkés rend akadályozza az emberiség haladását, az emberek millióit munkanélküliségre, nyomorra, éhezésre kárhoztatja, imperialista háborúkat szül. A sokmilliós néptömegek a világ minden sarkában harcra keltek az imperializmus ellen, amely a dolgozóknak nyomort és szenvedést hoz.

Napjainkban a világ valamennyi országának haladó emberei, tekintet nélkül politikai, filozófiai, vallási nézeteikre és meggyőződésükre, harcra keltek a békéért, az imperialista háborús gyujtogatók ellen.

A béke híveinek mozgalma, amely százmilliókat egyesít, napról-napra nő és erősödik. Az „egyszerű emberek" egyetlen országban sem akarnak háborút, és egyre világosabban felismerik, milyen veszedelembe akarják őket sodorni az amerikai-angol háborús gyujtogatók. A béke híveinek második világ-

[2] *Lenin* Művei. 4. kiad. 16. köt. 30. old. (oroszul).

kongresszusa százmilliók nevében jelentette ki, hogy „a békét nem várják, hanem kiharcolják".

A békéért küzdő emberek hangja egyre erősebben, egyre határozottabban hangzik. Most már nemcsak az atomfegyver betiltását követelik, hanem követelik mindennemű fegyverzet általános csökkentését, a háborús propaganda minden formájának betiltását, az agresszió és a népek belügyeibe való beavatkozás elítélését.

Minél jobban nő és erősödik a béke, a demokrácia és a szocializmus híveinek frontja, annál erősebben érzi a burzsoázia elkerülhetetlen pusztulását, annál több embergyűlölő kalandor-terv, reakciós elmélet és vallásos misztika lát napvilágot a kapitalizmus „megmentésére".

„... a vezetést kezében tartó burzsoázia — írta Lenin — a növekvő és erősödő proletariátustól való félelmében támogat mindent, ami maradi, halódó, középkori. Az elhaló burzsoázia egyesül minden magát túlélt és túlélő erővel, hogy megmentse az ingadozó bérrabságot"[3].

Az amerikai reakciósok lázasan keresik a kapitalizmus „megmentésének" módjait, és evégett mozgósítják a burzsoá világ összes sötét erőit. Régi, az emberiség által már rég szemétdombra vetett és elfeledett, reakciós filozófiai rendszereket ásnak ki és élesztenek fel, feltámasztják Aquinói Tamás középkori skolasztikus „tanításait", és Malthus angol pap kegyetlen sületlenségeit. Vad, embergyűlölettel áthatott „elméleteket" tákolnak össze, amelyekben komolyan bizonygatják, hogy a háborúk, a járványok, a betegségek, a magas halálozási arányszám — áldás az emberiségre nézve, mivel ezek csökkentik a népességet és ezáltal jobb anyagi helyzetet biztosítanak az életben maradóknak.

---

[3] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 813. old.

Az imperializmus tudós lakájai — akik buzgón terjesztik Malthusnak ezt a kannibál „elméletét" — meg akarják győzni a dolgozókat arról, hogy nyomoruk és szenvedéseik nem a kapitalisták bűne, hanem a természeté, amely nem képes javaival kielégíteni a gyorsan növekvő lakosságot. Az ilyen elmeszüleményeknek az a célja, hogy igazolják a társadalmi egyenlőtlenséget, minden rendelkezésükre álló módon magasztalják az imperialista háborúkat, s azokat az emberiség legnagyobb áldásának tüntessék fel.

A mai amerikai filozófia és tudomány jellegzetes sajátossága az, hogy nyilt kapcsolat fűzi a papi népbutításhoz és a misztikához. A jövőtől való félelem érzete, a pesszimizmus és a dekadencia hat át mindent, ami a kapitalizmus védelmezőinek tolla alól kikerül. Amerikában az egyik legjobban elterjedt reakciós idealista filozófiai irányzat az úgynevezett pragmatizmus. Ennek egyik főkolomposa, Dewey, a kapitalistáknak a jövőtől való félelmét fejezi ki, amikor így ír: „Most olyan viszonyok között élünk, amikor a világ inkább az idegen ház, mint a kedélyes otthon érzését kelti bennünk... És a gyakorlati élet valamennyi területén a legelterjedtebb érzésünk a nyugtalanság érzése." A nyugtalanság és a fejvesztettség érzése az egész burzsoá tudományra és kultúrára rányomja bélyegét.

A burzsoá tudósok az idealizmus és a misztika mocsarába süllyedve, kórusban kiáltoznak a világmindenség elkerülhetetlen pusztulásáról.

A burzsoázia tudós cselédei, politikusai és filozófusai, írói és művészei, nevelői és egyházi személyei — a reakciónak ez az egész bérenchada a legféktelenebb ködösítési propagandát fejti ki. Eszeveszett erőfeszítéseket tesznek arra, hogy feltartóztassák a marxizmus-leninizmus diadalmas eszméinek terjedését, amelyek a dolgozók millióit szerve-

zik harcra az imperialista rabszolgaság ellen. Az imperializmus lakájainak ebben a sokszólamú kórusában nem az utolsó helyet foglalja el a katolikus egyház feje, XII. Pius pápa.

A Vatikán (így nevezik azt a városállamot Olaszországban, ahol a katolikus egyház feje, a római pápa él kormányával) egész történelme folyamán tevékenyen a legreakciósabb erők, a dolgozó nép véreskezű hóhérai mellé állott. A római pápa, akit a katolikus egyház „Krisztus csalatkozhatatlan földi helytartójá"-nak nevez, az imperializmus legszolgálatkészebb és legkészségesebb ügynöke volt mindig, és az ma is. Aktívan támogatta Olaszországban a fasiszta diktátor: Mussolini hatalmát, és minden támogatást megadott a német fasizmusnak.

Amikor a Szovjet Hadsereg szétzúzta a fasiszta Németországot, a római pápa nyiltan kifejezte sajnálkozását a történtek miatt — vagyis a fasizmus leverése miatt —, időközben pedig gyorsan átállt új gazdáihoz, a világreakciót vezető amerikai imperialistákhoz.

A katolikus egyház felső rétege és az amerikai monopolisták között nem csupán eszmei közösség áll fenn, hanem szoros gazdasági kapcsolat is.

Az amerikai imperializmus szövetsége a római pápával — nem egyéb, mint a reakciós erők megegyezése, amely élével a dolgozók és szervezeteik ellen, a demokrácia és a szocializmus erői ellen, elsősorban pedig a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen irányul.

1947-ben Truman, az Egyesült Államok elnöke, levelet intézett XII. Pius római pápához, melyben fokozottabb harcra hívta fel a Vatikánt a demokrácia és a kommunizmus ellen. A pápa válaszlevelében a maga részéről segítséget és támogatást ígért Trumannak a Marshall-terv végrehajtásában. Mint ismeretes, a Marshall-terv igába hajtotta Európa

egy részét és a dolgozók millióit nemzeti lealázásra, munkanélküliségre és éhínségre kárhoztatta. A Vatikán, Washington parancsára, azon buzgólkodik, hogy vallási érveket keressen az amerikai imperialisták világuralmi törekvéseinek igazolására.

1948 júliusában XII. Pius tanácskozásra hívta össze Rómába az európai és az amerikai bíborosokat. Ezen a tanácskozáson kihirdették a pápa külön üzenetét. Ez az üzenet arról szólt, hogy a katolikus egyház nem állhat félre attól a politikai és eszmei küzdelemtől, amely két táborra osztotta a világot.

Az európai és az amerikai egyházfők tanácskozásán határozatot hoztak, mely az egész katolikus papságot valamennyi országban aktív harcra kötelezte a kommunisták és a demokrácia ellen. A Vatikánt tevékenyen támogató és pénzelő amerikai imperialisták azt követelik a katolikus egyháztól, hogy még erélyesebben álljon ki a demokrácia és a szocializmus ellen, minden szabadságszerető nép ellen, amely nyiltan küzd országa nemzeti függetlenségéért, a békéért, és síkraszáll az amerikai háborús gyujtogatók ellen. A népi demokratikus országokban a reakciós katolikus papok titokban kommunistaellenes propagandát folytatnak, tömböket, szövetségeket, diverziós csoportokat szerveznek, amelyek célja a szocialista építés aláaknázása, a demokratikus rend megdöntése.

1949-ben Magyarország népbírósága elítélt egy kémekből és diverzánsokból álló bandát, amelynek élén Mindszenty bíboros állott. A magyarországi katolikus egyháznak ez a vezetője, az amerikai imperialisták utasítására, kémhálózatot szervezett, vezette az aknamunkát a szocialista iparvállalatoknál, és a népi demokratikus kormány megdöntését, valamint a monarchia visszaállítását készítette elő.

Csehszlovákiában a reakciós katolikus papság, az amerikai háborús gyujtogatók utasítására és

pénzügyi támogatásával, mindenféle „csodát" rendezett. Ostoba híreket terjesztett arról, hogy egy papnak állítólag „megjelent" Szűz Mária, aki amerikai katonák között egy tankon állott és amerikai zászlóval integetett.

1950 november 27-től december 2-ig Csehszlovákia fővárosában, Prágában zajlott le a csehszlovák nép árulóinak bűnpere. A katolikus egyház kilenc „magasállású" képviselője ült a vádlottak padján. A katolikus egyháznak ezek a képviselői a csehszlovák népi demokrácia ellenségei voltak, és a római pápa utasítására a legvisszataszítóbb eszközöktől — kémkedéstől, diverziós cselekményektől, gyilkosságtól stb. — sem riadtak vissza.

Csehszlovákiában a katolikus egyház főpapjainak népellenes tevékenysége szerves része annak a kiterjedt összeesküvésnek, amelyet az amerikai-angol imperialisták, a római pápa és Tito fasiszta bandája szőttek a szocializmust sikeresen építő népi demokratikus országok ellen.

1949 júliusában a római pápa — hogy érdemeket szerezzen gazdái, az amerikai imperialisták előtt — egy különleges dekrétumot adott ki. Ebben kiközösítéssel fenyegeti a kommunistákat, a velük rokonszenvezőket, a marxista irodalom kiadóit és olvasóit — egyszóval mindenkit, aki a kommunistákkal együtt harcol a békéért.

A Vatikán teljes erejével támogatja az imperialisták agresszív terveit és ádáz, acsarkodó dühhel fordul a nemzetközi békemozgalom ellen. A legsúlyosabb egyházi büntetésekkel sujtja e mozgalom részvevőit — hívőket és papokat egyaránt. A Vatikán és ügynökei arra törekednek, hogy megbontsák a béke híveinek egységét és segítsék az imperialista háborús gyujtogatókat, a népek szabadságának hóhérait és elnyomóit egy újabb világháború kirobbantásában.

A vallás a kizsákmányoló osztályok ideológiája volt és az is maradt. Marx bebizonyította, hogy a vallás elleni harc közvetve azon társadalmi rendszerek elleni harcot jelenti, amelyeknek ideológiai igazolása a vallás. „A vallásnak, mint a nép *képzelt* boldogságának megszüntetése — írta Marx —, egyenlő a nép valódi boldogságának követelésével"[4].

A nagy Lenin azt tanítja, hogy a burzsoá társadalomban semmiféle felvilágosító könyvecske sem képes kiirtani a vallási előítéleteket a kapitalista kényszermunkától elgyötört néptömegek tudatából, amíg ezek a tömegek maguk meg nem tanulnak határozottan és szervezetten harcolni a vallás társadalmi alapjai ellen, a tőke uralma ellen annak minden formájában.

Csak a kizsákmányolók hatalmának — a mai vallás alapvető okának — megsemmisítése vezet feltétlenül az emberek tudatában lévő vallási előítéletek legyőzéséhez.

Ebből azonban egyáltalán nem az következik, hogy a kapitalizmusban nem kell vallásellenes propagandát folytatni. Dicső kommunista pártunk nagy vezérei, Lenin és Sztálin arra tanítanak, hogy a vallás tudományellenes, reakciós lényegének leleplezését feltétlenül össze kell kötni a proletariátus általános osztályharcával, melynek célja a kapitalisták hatalmának megdöntése és a szocialista társadalom felépítése.

A vallás hirdetői az osztálytársadalom egész történelme folyamán képmutató módon azt bizonygatták a néptömegek előtt, hogy egyedül a vallás hivatott arra, hogy megmentse az embereket a szenvedésektől és a bajoktól, a nyomorúságtól és az éhezéstől. Valójában azonban a papok a vallás segítségével éppen a kizsákmányoló osztályok uralmát

[4] *Marx—Engels* Gesamtausgabe (MEGA) I. rész. 1. köt. 1. félköt. 607. old.

mentették, igazolták és védelmezték. A dolgozók haragosan tiltakoztak embertelen életkörülményeik ellen, nyomorúságuk és éhezésük valódi bűnösei ellen — de ezekre a tiltakozásokra a vallás szolgái, karöltve a katonasággal és a csendőrséggel, kegyetlen és véres erőszakkal válaszoltak. A vallás hirdetői különös hévvel védelmezik a kizsákmányoló rendet azóta, amióta létrejött a tudományos kommunizmus marxista elmélete.

A XIX. század derekán Marx és Engels, a tudományos kommunizmus megalapítói kimutatták, hogy miként a hűbéri rendet felváltotta a burzsoá rend, úgy a burzsoá rendet éppoly szükségszerűen a kommunista rend fogja felváltani.

A kapitalizmus pusztulása és a kommunizmus győzelme elkerülhetetlen. Ezt mutatja a burzsoá társadalom fejlődésének kérlelhetetlen törvénye. A kapitalizmus sírásója és az új, kommunista társadalom megalkotója az élenjáró, a legszervezettebb és legforradalmibb osztály — a proletariátus.

Marx és Engels már 1848-ban, a „Kommunista Kiáltvány"-ban — amelyet Sztálin elvtárs a „marxizmus Énekek Éneké"-nek nevezett — ezt írták: „Kísértet járja be Európát — a kommunizmus kísértete." A kommunizmus kiirtására és megsemmisítésére mind összefogtak a reakció erői. A burzsoázia a kommunizmus „megcáfolására" és „kiirtására" bérenchadat szervezett, és ebben nem utolsó helyen áll az egyház.

A papok számtalan könyvet adtak ki, temérdek prédikációt mondtak el, amelyekben a „túlvilág" legborzalmasabb gyötrelmeivel fenyegették meg a dolgozókat, ha harcolni mernek a tőke uralma ellen.

A vallás védelmezői gyűlölik a kommunizmust, és ez teljesen érthető is. A kommunizmus megsemmisíti azt a társadalmi alapot, amely szüli és minden módon támogatja a vallásos világnézeteket. A

kommunizmus megsemmisíti a tőkés rendet, megszünteti a kizsákmányolást, az osztályelnyomást és a nemzeti elnyomást, a néptömegek politikai jogfosztottságát, a háborúkat, a dolgozók éhezését és nyomorát — egyszóval mindazt, amit a vallás dicsőít és istentől származó rendnek tüntet fel.

A szovjet nép, a dicső kommunista párt vezetése alatt, hősies munkájával felépítette a kommunizmus első szakaszát — a szocializmust. A szocializmus mélyen áthatotta népünk mindennapi életét, és átalakította a szovjet társadalom egész életét. A szovjet ország végrehajtja a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenetet. A kommunizmus — Sztálin elvtárs szemléletes kifejezésével élve — az a tavasz, amelyet a munkásosztály hoz az emberiségnek, megújítva a világot a szabadság és az egyenlőség alapján. És nincs a világon oly erő, mely meg tudná állítani a kommunizmus diadalmenetét.

A kommunizmus ellenségei nem tudják megérteni, hogy amint nem lehet visszafordítani a történelem kerekét, úgy nem lehet elhárítani a marxizmus eszméinek győzelmét sem. „A marxizmus — mondta Sztálin elvtárs — a munkásosztály életbevágó érdekeinek tudományos kifejezése. Aki a marxizmust akarja megsemmisíteni, annak a munkásosztályt kell megsemmisítenie. A munkásosztályt pedig megsemmisíteni nem lehet"[5].

Több mint száz esztendő telt el azóta, hogy a marxizmus megjelent az osztályharc porondján. Ez alatt az idő alatt sok burzsoá kormány próbálta megsemmisíteni, kiirtani a marxizmust. És mi történt? A kormányok jöttek és mentek, a marxizmus pedig maradt. Sőt mi több — a marxizmus győzelmet aratott a Szovjetunióban, valamint számos euró-

[5] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. Szikra 1951. 610. old.

pai és ázsiai országban. E területek lakosainak száma összesen több mint 800 millió.

A marxizmus-leninizmus zászlaja alatt a hős szovjet nép, amelyet Lenin—Sztálin dicsőséges pártja vezet, véghezvitte a Nagy Októberi Szocialista Forradalmat és hazájában mindörökre megsemmisítette a kizsákmányolók uralmát. A történelem folyamán most először váltak valóra a dolgozó emberiség évszázados legtitkosabb álmai és reményei — kapitalisták nélkül élni, maguknak dolgozni, és építeni az új, a kommunista társadalmat.

Csak a kapitalizmus megsemmisítése, csak a szovjet hatalom megteremtése tette lehetővé, hogy ne kelljen a kizsákmányolóknak dolgozni. A dolgozók kiegyenesíthették meggörnyedt hátukat, és most először érezhették magukat szabad embereknek.

„Évszázadokon át idegennek végzett munka, kizsákmányolók javára folytatott kényszermunka után először nyílik lehetőség arra, hogy *saját magának dolgozzék*, méghozzá úgy dolgozzék, hogy a modern technika és kultúra minden vívmányára támaszkodhatik"[6] — írta Lenin.

A munkások és parasztok hatalmának megjelenését minden hitvallás papjai ádáz dühhel és átkozódással fogadták.

A Vatikán a Szovjethatalommal szemben fennállásának legelső napjaitól fogva nyiltan ellenséges álláspontra helyezkedett. A pápa támogatta a Szovjetunió ellen indított imperialista katonai intervenciót, 1929—1930-ban ő volt a szervezője az úgynevezett „kereszteshadjáratnak", áldását adta a fasisztákra, amiért háborút kezdtek népünk ellen, szakadatlan rágalomhadjáratot folytatott — és folytat ma is — kommunizmust építő hazánk ellen.

---

[6] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 294. old.

Nem kisebb dühhel fogadták a Szovjethatalmat a hazánkban levő egyházi személyek sem.

A kizsákmányolók hatalmát megdöntő dolgozók ellen érzett gyűlölet egyesítette a pravoszláv papokat, a katolikus papokat, a zsidó rabbikat, a mohamedán mollákat, a különféle szekták prédikátorait és minden egyéb más papot.

Az 1917 őszén összeült pravoszláv egyházi zsinat patriarchát választott.

Az új patriarcha, Tyihon, 1918 januárjában külön körlevélben megátkozta a Szovjethatalmat, felhívta „a pravoszláv egyház hűséges gyermekeit", hogy azzal ne érintkezzenek, és „a túlvilági élet gyehennatüzét" igérte mindazoknak, akik a Szovjethatalmat támogatják.

Az egyház vezetői abban az időben teljesen a külföldi intervenciósok oldalán álltak. Tyihon patriarcha aktívan résztvett Lockhart angol kém és diverzáns szovjetellenes összeesküvésében, aki a Szovjethatalom megdöntésére tört és a kapitalisták meg a földesurak uralmát akarta visszaállítani. Kolcsak és Gyenyikin fehérgárdista tábornokok seregeiben többezer pópa és molla tartózkodott. Az egyházi személyek nem szorítkoztak pusztán a provokátorok és kémek szerepére, hanem megszervezték a maguk fegyveres csapatait is: „Jézus seregét", a „Szűz Mária seregét", a „szent kereszt csapatát", „Mohamed seregét". Ezek a csapatok a Vörös Hadsereg ellen harcoltak és kegyetlen erőszakot alkalmaztak a Szovjethatalmat támogató dolgozókkal szemben.

A mezőgazdaság kollektivizálásának éveiben számos pap a kulákság hűséges szövetségese lett. A papok „isten büntetésével" fenyegették a parasztokat, ha belépnek a kolhozba; mindenféle „csodát" rendeztek, „égből hullott leveleket" írtak és terjesztettek, amelyek a pokol tüzével fenyegették meg

mindazokat, akik belépnek a kolhozokba stb. Sok egyházi személy nem érte be azzal, hogy ellenforradalmi propagandát folytatott, hanem a kulákokkal együtt még kártevő, diverziós tevékenységet is kifejtett.

A Szovjetállam nem tűrhette a papság ellenséges cselekedeteit, és kénytelen volt határozott intézkedéseket foganatosítani a nép ellenségeivel szemben, akik a vallás leple alá bujtak. Az állam megtorló intézkedései, amelyeket néhány egyházi személyiség ellen hozott, nem az illetők vallási nézetei ellen szóltak, hanem a kémkedés, a diverzió és a szovjetellenes propaganda ellen.

Ezt később maguk az egyházi személyek is elismerték. Szergij patriarcha „Az igazság a vallásról Oroszországban" című könyvében ezeket írta:

„Az Októberi Forradalom utáni években Oroszországban többízben indítottak pereket egyházi személyek ellen. Miért ítélték el ezeket a papokat? Kizárólag azért, mert a reverenda és a templomi zászlók leple alatt szovjetellenes tevékenységet fejtettek ki. Ezek a perek tisztára politikai perek voltak, egyáltalában semmi közük sem volt a vallási szervezetek egyházi életéhez és az egyes papok egyházi működéséhez."

Amikor hazánkban győzött a szocializmus és kialakult a szovjet nép erkölcsi-politikai egysége, véglegesen rombadőltek a papságnak azok a reményei, hogy valaha is visszaállíthatják a régi burzsoá rendet. Az élet annak beismerésére kényszerítette a papokat, hogy a szovjet népet a maga választotta útról — a kommunizmus építésének útjáról — letéríteni nem lehet. Az egyház — figyelembevéve a hívők szellemét és érzéseit — lojális álláspontra helyezkedett a Szovjetállam iránt. Az összes vallásfelekezetek papjai — beleértve a szektákat is — azt kezdték hirdetni, hogy a Szovjethatalom, mint min-

den hatalom, szintén „istentől való", és hogy a vallás nem áll ellentétben a kommunizmussal.

A német fasiszták és a japán imperialisták ellen vívott Nagy Honvédő Háború napjaiban a szovjet emberek, nemzetiségi és felekezeti különbségre való tekintet nélkül, hazafias lelkesedéssel, egy emberként keltek fel szocialista hazájuk védelmére. A német fasizmus ellen, a szovjet nép győzelméért vívott Nagy Honvédő Háborúban a Szovjetunió dolgozóival együtt résztvett az orosz pravoszláv egyház is. Az egyházi személyek felszólították a hívőket, hogy küzdjenek a német fasiszták ellen, gyüjtést szerveztek a honvédelmi alap javára stb.

A papság viszonya megváltozott a Szovjetállamhoz. Ez a körülmény azonban nem tudja megváltoztatni a vallási ideológia reakciós lényegét.

A VALLÁS ÉS A KOMMUNIZMUS ÖSSZEFÉRHETETLEN

A vallási ideológia a kizsákmányoló társadalmi rend szülötte, egyúttal pártfogója és ápolója. Szembenáll a kommunizmussal és ellensége a dolgozó nép életbevágó érdekeinek.

Minden vallási tanításban — noha látszólag elvonatkoztatott a társadalom gyakorlati életétől — a társadalom kizsákmányoló osztályainak érdeke rejlik.

A kereszténység, a zsidó vallás, az iszlám, a buddhizmus, valamint a többi vallás és vallási szekta, különféle formában ugyan, de egyaránt az „isteni kinyilatkoztatás" ideológiájára vezethető vissza. Ez az ideológia, mely a kizsákmányolás viszonyainak talaján nőtt ki, az elnyomók osztályának érdekeit fejezi ki és védelmezi.

A hívő dolgozó nem veszi észre a vallás tanításaiban és dogmáiban az ő életbevágó és alapvető érdekeivel ellentétes eszméket.

Minden vallási tanításban a leglényegesebb és a legdöntőbb az az állítás, amely szerint létezik egy természetfölötti, magasabbrendű erő. Ez az erő — az isten — teremtette és kormányozza a világot. A vallás állítása szerint a bennünket környező anyagi világon kívül van még egy szellemi, természetfölötti világ is.

A vallás tanítása szerint minden földi, testi dolog ideiglenes, mulandó. Ez a hívságok és a bűnök

világa. Ezzel ellentétben a szellemi, az égi világ örökkévaló, túl van a földi világon. A vallás tanítása szerint e két világ örökké ellenséges egymással. A szellemi és az anyagi világ ellenséges voltának megtestesítője az ember, aki lélekből és testből áll. Az ember teste — a vallás szerint — csupán a lélek ideiglenes, bűnökkel telt börtöne. Csupán a lélek méltó isten figyelmére, a testet az ördög uralja. A vallási világnézet ilymódon a valóságos, az anyagi világot a gonosszal azonosítja.

Az egyes vallások úgynevezett „szent könyvei" tele vannak intelmekkel, melyek arra szólítják fel a hívőket, hogy gyűlöljék az anyagi világot és a földi javakat. A hívők kizárólag azzal törődjenek, hogy lelküket előkészítsék a túlvilági életre. A vallás szerint az ember nem talál boldogságot a földön, s ezt ezen a világon keresni nemcsak hiábavaló, hanem bűnös dolog is, mert hiszen minden bűnös, ami földi.

Az igazi boldogság — az egyház tanítása szerint — csupán a földi élet után vár az emberre, a „másvilágon", de ezt a „boldogságot" ki kell érdemelni istentől. A hívőnek, hogy ezt a „boldogságot" megszerezze, a vallás követelményei szerint semmit sem szabad törődnie az anyagi javakkal. El kell fojtania magában a földi örömökre való törekvést, és béketűréssel kell viselnie az éhezést, a nyomort, a kizsákmányolást. „Aki egész életében dolgozik és nélkülöz — írta Lenin —, azt a vallás arra tanítja, hogy legyen alázatos és türelmes a földi életben s azzal vigasztalja, hogy mennyei jutalmat remélhet"[1].

Ha a társadalomnak olyan a felépítése, hogy egyesek dolgoznak s ugyanakkor nyomorognak, éhenhalnak, míg viszont mások semmittevéssel lopják a napot és szinte megfulladnak a bőségben —

[1] *Lenin* Művei. 4. kiad. 10. köt. 65. old. (oroszul).

akkor ezt ideológiailag valamiképpen igazolni kell. A vallásnak jutott az a feladat, hogy a kizsákmányoló rendet igazolja. Isten akaratából — tanítják a papok — vannak a földön szegények és gazdagok, dolgozók és semmittevők. De majd — úgymond — a sírontúli világon, a „másvilágon" egészen másképpen kerülnek elosztásra a javak. A paradicsomba csak a „tűrők", a „szenvedők" jutnak, a végtelenül szelídek és a békességesek.

A vallás azt a gondolatot oltja a hívőbe, hogy sorsát az isten előre meghatározta, és ezért meg kell nyugodnia isten akaratában.

A vallás és szolgái minden módon arra törekednek, hogy pesszimizmust és individualizmust oltsanak az emberekbe. Az embernek csupán önmagáról kell gondoskodnia, csupán a maga személyi „üdvét" kell szem előtt tartania — ez hatja át az egész vallási morált. „Mindenki önmagáért, csak az isten mindenkiért." A vallásos ideológiának ez a jelmondata nem más, mint a kapitalista társadalomban uralkodó individualizmus istenítése.

„A régi társadalom — írta Lenin — azon az elven alapult, hogy vagy te rabolod ki a másikat, vagy a másik rabol ki téged, vagy te dolgozol a másiknak, vagy az dolgozik neked, vagy rabszolgatartó vagy, vagypedig rabszolga. És érthető, hogy az ebben a társadalomban nevelkedett emberek, mondhatnám, az anyatejjel szívják magukba azt a gondolkodásmódot, szokást, felfogást, hogy — vagy rabszolgatartó vagy, vagy rabszolga, vagy kistulajdonos, kishivatalnok, értelmiségi, szóval olyan ember, akinek csak az a gondja, hogy megkapja a magáét, máshoz pedig semmi köze"[2].

Csalás, ámítás, képmutatás, szolgalelkűség, korrupció, kapzsiság és még sok más undorító tulajdon-

[2] *Lenin* Művei. 31. köt. Szikra 1951. 297. old.

ság itatja át a kapitalista társadalom minden pórusát.

A vallás individualizmusra nevel, az élet örömeiről való lemondást, a kollektívával szembeni gyűlöletet hirdeti. Ezzel arra törekszik, hogy elvonja a dolgozókat a kapitalisták uralmának megdöntésére irányuló harctól, elaltassa osztályöntudatukat, és kiölje belőlük az elnyomókkal szembeni gyűlölet érzését.

A nagy proletáríró, Gorkij ezt írta:

„... Valamennyi egyház alapvető feladata egy és ugyanaz volt: beoltani a szegény emberekbe azt, hogy számukra nincs boldogság e földön, az csak a mennyországban vár rájuk, és hogy az idegeneknek végzett kényszermunka — isten előtt kedves dolog"[3].

A szovjet nép megsemmisítette a vallás társadalmi gyökereit. A szovjet emberek a szocializmus felépítéséért folytatott harcban nagy eredményeket értek el tudatuknak a régi burzsoá ideológiától, nevezetesen a vallásos világnézet csökevényeitől való megtisztításában.

A szovjet embereket egy hatalmas cél vezérli — a kommunizmus felépítése, és ez a cél határozza meg világnézetüket és erkölcsi arculatukat. Ez a nagyszerű cél óriási energiát vált ki a szovjet emberekből, és életüket a leggazdagabb tartalommal tölti meg.

A kommunista párt a szocialista ideológia szellemében, a haza, a bolsevik párt, vezérünk és tanítónk: Sztálin elvtárs iránti szeretet szellemében neveli a szovjet embereket. A kommunista párt bátorságra és rettenthetetlenségre neveli a szovjet embert az ellenséggel szembeni harcban, a tudományban és a munkában pedig kezdeményezésre és

---

[3] *Gorkij.* A vallásról. Molodaja Gvargyija 1937. 118. old. (oroszul).

alkotó merészségre tanít. A kommunista erkölcs szellemében nevelkedő szovjet emberektől távoláll a pesszimizmus, az individualizmus ideológiája, számukra idegen a „lelki üdvösségért" való szolgai remegés.

A szovjet állampolgárok számára a haza érdekei, az egész nép érdekei mindennél magasabban állanak.

A szocialista államban az egyes állampolgár személyes érdekei összhangban állnak az egész társadalom érdekeivel. A társadalomról, a szocialista hazáról való gondoskodás — ez a szovjet ember tevékenységének legfontosabb eleme. Népünk magasrendű erkölcsi tulajdonságainak ragyogó bizonyítékai azok a termelési és katonai sikerek, amelyeket a szovjet emberek hazájuk dicsőségének és hatalmának nevében kivívtak.

A Nagy Honvédő Háború napjaiban az ellenséggel harcbaszálló szovjet embereket az a nagy cél lelkesítette, hogy a világ első szocialista államát védelmezik a fasiszta elnyomás veszedelmétől. A társadalomért és boldog jövendőért tanúsított önfeláldozás a szovjet ember jellemének elválaszthatatlan tartozéka.

A kommunizmussal szemben ellenséges, reakciós gondolat az is, amelyet a munkára vonatkozó egyházi tanításokban találunk.

A munka, amely döntő szerepet játszik az emberiség haladásában, minden vallás tanítása szerint „isteni átok". A bibliai legenda szerint isten az első ember bűnbeeséséért azzal büntette az egész emberi nemet, hogy „orcája verítékével" keresse meg a kenyerét. Az osztálytársadalom egész története folyamán azonban azt látjuk, hogy ez az „isteni átok" nem minden emberre nehezedett, hanem csak az „alsóbb" rétegekre: a munkásokra, a parasztokra, a kézművesekre, a kisiparosokra. A „felsőbb" rétegek

— az előkelő születésűek, a gazdagok, a nagybirtokosok — sorsa egészen más volt: fényűzés, henyélés és naplopás.

A kizsákmányoló rendszerben a munka egyeseknek kimerítő és gyűlöletes teher, másoknak pedig szégyenteljes dolog.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom előtt a mi országunkban is gyűlöletes, nyomasztó teher volt a munka a munkások és a parasztok számára. Sokat dolgoztak, de munkájuk eredményeit a kizsákmányoló osztályok sajátították ki maguknak.

Nyekraszov, a nagy orosz költő, „Ki boldog Oroszországban?" című költeményében így jellemzi a paraszt munkáját:

Rád csak a munka vár,
S alighogy készen vagy vele
Máris ott áll három here:
Pap, földesúr s a cár[4].

A tőkés országokban a dolgozók számára a munka még ma is ilyen súlyos teher. Vajjon lehet-e szeretni azt a munkát, melynek eredményeit a tőkések elsajátítják, amikor a dolgozó nem tudhatja: nem taszítják-e holnap a munkanélküliek seregébe és nem fenyegeti-e az éhhalál?

A vallási ideológia osztályrendeltetése abban áll, hogy beleoltsa a dolgozókba: a kizsákmányolók számára végzett kényszermunka magától istentől származik, s minél gyötrelmesebb ez a munka, annál könnyebb isten kegyelmét kiérdemelni és bejutni a mennyek országába.

A vallásos prédikációk és a dolgozóknak a rabszolga-erkölcs szellemében való nevelése teljesen megfelel a burzsoázia érdekeinek. Minél erősebb a

[4] Kuczka Péter fordítása.

kizsákmányolás, minél elviselhetetlenebbek a munkaviszonyok, annál buzgóbban „segít" a tőkés a munkásoknak, hogy „istennek tetsző" dolgot vigyen véghez. Ilymódon az egyház nem csupán beoltja a dolgozókba a kizsákmányolók iránti alázatosságot, hanem a kizsákmányolókat egyenesen az isteni akarat jámbor és buzgó végrehajtóinak tünteti fel.

A tudományos kommunizmus nagy megalapítója, Marx, kimerítő jellemzését adta a vallási ideológia reakciós lényegének, annak, hogy a vallási ideológia ellensége a dolgozók életbevágó érdekeinek.

„A kereszténység társadalmi elvei — írta Marx — azt hirdetik, hogy szükségszerűen létezik egy uralkodó és egy elnyomott osztály és az utóbbi felé csak az a jámbor óhajuk van, hogy az előbbi legyen jótékony.

A kereszténység társadalmi elvei az égbe helyezik a... kárpótlást a földön elszenvedett minden aljasságáért, és ezzel igazolják az aljasságok folytatását a földön...

A kereszténység társadalmi elvei a gyávaságot hirdetik, a magamegvetést, a megalázkodást, az alázatosságot, a tűrést — egyszóval a söpredék minden tulajdonságát, de a proletariátus számára, amely nem akarja, hogy úgy bánjanak vele, mint az emberiség söpredékével, a bátorság, az öntudat, a büszkeség és a függetlenség érzése — fontosabb a kenyérnél.

A kereszténység társadalmi elvei alattomosak és álszentek, a proletariátus pedig — forradalmi"[5].

Marxnak a keresztény vallás népellenes lényegéről mondott szavai teljes mértékben vonatkoznak minden vallási ideológiára, bármilyen formában jelenik is meg és bármilyen nevet visel.

---

[5] MEGA 6. köt. 278. old.

Mi lett volna a népekkel, ha a vallás erkölcsi előírásait teljesítették volna?

Rongyokban kellett volna járniok, szét kellett volna rombolniok a gyárakat, az üzemeket, a vasutakat, össze kellett volna törniök minden munkaeszközt, megsemmisíteniök a technikát, a művészetet, el kellett volna felejteniök a természetre, a társadalomra és ezek fejlődési törvényeire vonatkozó ismereteiket, és ilyen „tökéletes állapotban" el kellett volna vonulniok az erdőbe, hogy ott kalyibákat építsenek és gyökerekkel meg csigákkal táplálkozzanak.

A hívő ember gyakran nem is veszi észre, hogy gyakorlati életében úgy viselkedik, mint egy ateista.

Ellentétben a vallási tanításokkal, a szovjet emberek arra törekednek, hogy munkájukban minél jobb eredményeket érjenek el, szakadatlanul növeljék jólétüket, és tovább fáradozzanak szocialista hazánk felvirágoztatásán. Ebben a törekvésükben is minden vallási tanítás ellenére cselekednek.

A szovjet emberek — a valláshoz való viszonyuktól függetlenül — elvetik a vallásnak azt a tanítását, hogy a munka „isteni átok". A szocializmus országában a munka a szovjet állampolgárok elsőrendű életszükséglete. A munka a kapitalista társadalomban súlyos, kényszerű, gyűlöletes teher volt mindig és az ma is — a Szovjetunióban viszont becsület, dicsőség, merészség és hősiesség dolga.

A szocialista termelés alapja nem a nyereséghajhászás, hanem a munkások és parasztok, az egész szocialista társadalom életbevágó érdeke.

„Nálunk az emberek nem a kizsákmányolók javára dolgoznak, nem semmittevők gazdagítására, hanem saját maguk, saját osztályuk, saját szovjet társadalmuk javára, ahol a hatalom a munkásosztály legjobbjainak kezében van"[6].

[6] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 627. old.

Ez az oka annak, hogy a Szovjetunió a tömeges munkahőstettek országa lett. A szovjet nép legmagasabbrendű kötelességének tekinti a munkafegyelem betartását és megszilárdítását, a munkához való becsületes, szocialista viszonyt.

A szovjet emberek mindennapos szükségletévé vált, hogy gyarapítsák és megóvják a szocialista tulajdont, növeljék a munka termelékenységét és erősítsék a szocialista államot.

„A kommunizmus — mutatott rá Lenin — ott kezdődik, mikor az *egyszerű munkás* önfeláldozóan, nehéz munkával megbirkózva kezd gondolkodni a munka termelékenységének emeléséről, *arról, hogy minden pud gabonát, kőszenet, vasat* és egyéb termékeket megőrizzen, bár azokat nem személyesen a dolgozó kapja, nem is «hozzátartozói», hanem «távolállók», azaz a társadalom egésze, tíz- és százmillió ember..."[7]

A munkához és a szocialista tulajdonhoz való ilyen viszony jellemzi országunk dolgozóinak óriási többségét. A szovjet embereknek a kommunizmust építő gyakorlati tevékenysége ellentétben áll minden vallási dogmával és tanítással, amely a munkát mint „isteni átkot" határozza meg.

A vallási tanításokat áthatja a nőkkel szembeni gyűlölet és megvetés szelleme.

A vallási tanításokat fejtegető könyvek — a biblia, a talmud, a korán — a kizsákmányoló osztályok ideológiáját fejezik ki, és a nőkkel kapcsolatban a legaljasabb és a legförtelmesebb tanításokat tartalmazzák.

Ezek a „szent" könyvek a nőt „férje rabnőjének", „kutyájának" stb. nevezik.

A zsidó rabbik külön imádságot szerkesztettek,

---

[7] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 584. old.

amelyben a hívő férfi naponta köteles hálát adni istennek azért, hogy nem nőnek, hanem férfinak teremtette.

A mohamedán mollák a nőt egysorba állítják a gazdasági felszereléssel, amelyet adni-venni lehet, sőt el is lehet pusztítani.

A mollák azt verik be a mohamedán vallás követőinek fejébe, hogy a nő isten figyelmére méltatlan lény, lélekzete tisztátalan, és azért arcát el kell takarnia egy különleges lepellel, amelyet parandzsának, csandrának, csacsvannak neveznek.

A keresztény papok sok olyan szokást vezettek be, amelyek lealacsonyítják a nő emberi méltóságát. A nőt olyan lénynek tüntetik fel, amely minden bűn és romlottság megtestesítője.

E tanítások alapján VIII. Ince pápa (a XV. század végén) külön rendeletet (bullát) adott ki arról, hogy ki kell irtani a nő és a „tisztátalan erő" közötti kapcsolatot.

E pápai bulla alapján majdnem három évszázadon át lobogtak a máglyák Európaszerte, melyeken 9 millió teljesen ártatlan asszonyt és leányt égetett meg az egyház. Évszázadokon keresztül hirdette az egyház — és hirdeti ma is a tőkés országokban — a nők gazdasági és politikai egyenlőtlenségét. A tőkés világ törvényeit, amelyek lealacsonyítják a nőt és megszilárdítják teljes jogfosztottságát, az egyház istentől eredő törvényeknek tünteti fel.

Az egyház reakciós befolyása látszik meg abban a számtalan közmondásban és szólásmódban is, amely a nőt becsmérli, rágalmazza. Ezek a közmondások és szólásmódok azt tanácsolják, hogy a nőt verni kell és nem szabad hinni neki.

A kapitalizmus megszégyeníti, megalázza a nőt.

A nagy proletáríró, Gorkij, a nőkhöz fordulva ezt írja: a nőnek „...különösképpen jól meg kell értenie, hogy az egyház az ő legádázabb, ősi, kegyetlen ellensége“[8].

A szocialista ideológia a nőkérdéssel kapcsolatban szintén szöges ellentétben áll a vallás reakciós tanításaival.

A Szovjethatalom már fennállásának legelső napjaiban hatálytalanította a burzsoá törvényeket, amelyek a nőt megalázó helyzetbe juttatták a társadalomban.

„Két év alatt — írta Lenin 1919-ben — a Szovjethatalom Európa egyik legelmaradottabb országában, a nő felszabadításáért, a nőknek az «erős» nemmel való egyenlőségéért annyit tett, mint amennyit nem tett 130 év alatt a világ valamennyi haladó, művelt «demokratikus» köztársasága“[9].

A korrupt burzsoá firkászok nagy hűhóval, képmutató módon arról fecsegnek, hogy a nő milyen civilizált és felvilágosult a kapitalista társadalomban. De fecsegéseik jól megférnek azokkal az aljas, brutálisan nyers és otromba törvényekkel, amelyek a nőt megfosztják az egyenjogúságtól és lealacsonyítják emberi méltóságát.

A világtörténelemben először csak a szocializmus országában lett a nő a társadalom egyenjogú tagja. E jogok megvalósítását biztosítja az, hogy a nőnek ugyanolyan joga van a munkára, a munka díjazására, az üdülésre, a szociális biztosításra és a művelődésre, mint a férfinak. A Szovjetállam gondoskodik az anya- és csecsemővédelemről, a terhesség idejére fizetett szabadságot állapít meg, s a szülőotthonok, bölcsődék és óvodák kiterjedt hálózatát hozza létre.

---

[8] *Gorkij.* A vallásról. 58. old. (oroszul).

[9] *Lenin—Sztálin.* Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 104. old.

A nők, akiket a kommunista párt és a Szovjetállam állandóan a legnagyobb figyelemmel és gondoskodással vesz körül, a férfiakkal egyenlően, tevékenyen kiveszik részüket a kommunizmus építéséből.

A papok és a szekták prédikátorai azt állítják, hogy a vallás az erkölcsösség forrása, amely a jóra stb. tanítja az embereket.

A magasfokú erkölcsiségről képmutatóan fecsegő egyházi szónokok arra intik a hívőket, hogy csak vallásos alapon lehet az embereket humanizmusra, emberszerető érzésekre nevelni. Ezzel kapcsolatban hivatkoznak a vallás erkölcsi „tanítására": „szeresd felebarátodat". De a figyelmes vizsgálatnál kiderül, hogy ennek az erkölcsi tanításnak semmi köze sincs az igazi emberszeretetthez, sőt, ellensége annak.

A felebaráti szeretet önmagában véve nemes érzés. A vallás értelmezésében azonban a felebaráti szeretet a dolgozókkal szemben ellenséges gondolatot foglal magában.

A vallás szerint az emberek isten előtt egyenlők. Ez azt jelenti, hogy a te felebarátod az, aki a te hitedet vallja. És vajjon ki az az ember? Bankár, földbirtokos, tőkés, kereskedő vagy más naplopó, aki idegen munkából él. De ha a te hitedet vallja, akkor ő a „felebarátod", következésképpen szeretned is kell őt. Így fest a valóságban a vallás erkölcsi követelménye.

A papok és a szekták prédikátorai így beszélnek híveikhez, hogy meghassák őket:

„Lám, milyen magasrendű erkölcsi kötelességre neveli az embert a vallás! Nemcsak azt tanítja, hogy «szeresd felebarátodat», hanem arra is int, hogy meg kell bocsátani ellenségeinknek. Hát nem az emberszeretet és a magasrendű erkölcsiség megnyilatkozása ez?"

„Szeressétek ellenségeiteket — mondja az evangélium — és áldjátok meg azokat, akik titeket megátkoznak és tegyetek jót azokkal, akik titeket gyűlölnek és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitokért."

Ez annyit jelent, hogy szeressétek azokat, akik könyörtelenül kizsákmányolnak benneteket, akik megfosztanak benneteket a kenyértől és az élettől — egyszóval, szeressétek a földbirtokosokat és a tőkéseket.

Ennek a prédikációnak szociális célja az, hogy kibékítse a dolgozókat rabszolga-helyzetükkel. A papok az ilyen édeskés és keresztül-kasul képmutató prédikációkkal azt akarják beoltani a dolgozókba, hogy szeressék kizsákmányolóikat. Arra törekszenek ezzel, hogy elaltassák az osztályharcot.

A tőkés országok dolgozói fellázadnak amiatt, hogy a tőkések és a földbirtokosok kiszívják a vérüket, elveszik tőlük a keservesen megdolgozott falat kenyérre való jogukat — kiegyenesítik görnyedt hátukat és megkísérlik örökre lerázni a kizsákmányolók hatalmát. Am a papok így szónokolnak hozzájuk; „Mit akartok, ti becstelenek? Ki ellen lázadoztok? Isten ellen lázadoztok. Pedig Krisztus azt tanítja nekünk, hogy: «Ti szolgák, minden félelemmel engedelmeskedjetek a ti uraitoknak, nemcsak a jóknak, hanem a szigorúaknak is»". A leigázók ellen felkelni tehát annyi, mint isten ellen lázadni. És a dolgozó nép, mely elhitte a pap szavát — megszégyenítve és érzéseiben megalázva — gyakran belenyugodott súlyos sorsába.

Gorkij méltó választ adott azoknak a reverendás és csuha nélküli papoknak, akik azt vetették a szemére, hogy ő „a gyűlöletet hirdeti":

„Azt vetik a szememre, hogy én «a gyűlöletet hirdetem», és azt tanácsolják, hogy «a szeretetet propagáljam». Önök — úgylátszik — képesnek tar-

tanak engem arra, hogy ilyesmikre tanítsam a munkásokat: szeressétek a tőkéseket, hiszen ők falják fel a ti erőtöket; szeressétek őket, hiszen ők semmisítik meg földjeitek kincseit; szeressétek azokat az embereket, akik a vasatokat a bennetéket elpusztító fegyverek gyártására használják; szeressétek azokat a gazembereket, akiknek jóvoltából gyermekeitek felfordulnak az éhségtől; szeressétek azokat, akik a maguk nyugalma és teli hasa kedvéért tönkretesznek benneteket; szeressétek a tőkést, hiszen az ő egyháza tart benneteket a tudatlanság sötétségében"[10].

Az „ellenség szeretetének" hirdetése egyenlő az embergyűlölet hirdetésével. Az igazi emberszeretet, az igazi humanizmus tartalma az, hogy szenvedélyesen gyűlöli a dolgozók ellenségeit, az emberiség ellenségeit. A dolgozók gyűlölete, amellyel az emberiség ellenségei: a kizsákmányolók, az imperialista rablóháborúk kirobbantói felé fordulnak, szent és nemes érzés.

A Szovjetunió dolgozói a forradalmi harc és a szocialista építés tapasztalataiból tudják, hogy az ellenséget nem lehet legyőzni azzal, ha szeretetet hirdetünk iránta. A nép ellenségeit csak könyörtelen harcban lehet legyőzni.

Az ellenség gyűlölete, a szocializmus nagyszerű vívmányai ellen törő árulók gyűlölete — ez a szovjet embereknek, a szocialista haza lángolószívű fiainak és leányainak legnemesebb és legszentebb érzései közé tartozik.

Gorkij így ír „Proletár gyűlölet" című cikkében:

„A szovjet szocialista köztársaságok igazi, őszinte forradalmárának feltétlenül magában kell hordoznia az aljas ellenséggel szemben érzett tuda-

[10] *Gorkij.* A vallásról. 21. old. (oroszul).

tos, aktív, hősi gyűlöletet. E gyűlöletre való jogunk nagyon is megalapozott és igazolt"[11].

Nem lehet legyőzni az ellenséget — mondja Sztálin elvtárs —, ha nem tanuljuk meg lelkünk egész erejével gyűlölni.

Az emberiség történelme nem ismer egyetlen olyan esetet sem, amikor a vallás megmentette volna a „türelmes" embert, a „felebarátot" a kizsákmányolástól, az elnyomástól, a jogfosztottságtól, a nyomortól és az éhezéstől.

Éppen ellenkezőleg: a vallás szolgái minden időben átkot szórtak mindazokra, akik tiltakozni próbáltak a tőkés társadalom embertelen rendje ellen. Ugyanezt teszik a papok ma is a kapitalista országokban, amikor megnyugvásra, béketűrésre és szolgai engedelmességre szólítják fel a dolgozókat.

A kommunizmussal, a dolgozó néppel ellenséges az is, hogy a papok vallási türelmetlenségre nevelik híveiket a másvallásúakkal szemben.

Minden egyes vallás azt tanítja híveinek, hogy csak egyedül ő származik istentől, az ő istene az igazi, míg minden más vallás vagy isten csak tévelygés és ellenséges ezzel a vallással. Ilymódon az egyik vallás a másik ellen uszítja híveit.

A mohamedán vallás papjai azt tanítják, hogy a világon minden rossz a keresztényektől és a pogányoktól származik, és ha kiirtanák őket, az istennek tetsző dolog lenne.

A mohamedánok „szent" könyve — a korán — arra tanítja Mohamed követőit, hogyan kell leszámolni más vallások követőivel. „Öljétek le, ejtsétek foglyul őket, ostromoljátok meg városaikat és ejtsétek tőrbe őket."

Hasonló gyűlöletre tanít a kereszténység is a másvallásúakkal szemben:

[11] Ugyanott, 18. old.

„Isten, zúzd össze fogaikat a szájukban, verd szét, uram, az oroszlánok (vagyis a másvallásúak — *P. K.)* állkapcsát. Örvendezik az igaz, amikor látja a bosszúállást; megmossa lábait az igaztalan vérében."

A másvallásúak „fogainak összezúzására" való buzdítás mind a mai napig a papok vallási szimbóluma maradt. A keresztény egyház, mely uralkodó egyház lett Európában, tűzzel-vassal irtotta a másvallásúakat. A XV. században egy különleges egyházi bíróságot létesített — az inkvizíciót. Ennek az volt a feladata, hogy leszámoljon a másvallásúakkal, de azokkal az „eretnekekkel" is, akik másként magyarázták az evangéliumot és tagadták a keresztény dogmák szentségét.

A keresztény egyház szörnyű rémtetteit a „felebaráti szeretetről" szóló képmutató szavakkal leplezték. A máglyán való megégetés barbár szokását az inkvizitorok azzal indokolták, hogy „a szent egyház" ellenzi a vérontást.

Az orosz pravoszláv egyház, amely a cárizmus alatt uralkodó helyzetet foglalt el, híveit a másvallásúak ellen uszította. A vallási türelmetlenség, a vallási gyűlölködés gondolatát hirdető papok a kizsákmányoló osztályok akaratát hajtották végre. A kizsákmányoló osztályoknak érdekében állott, hogy a dolgozókat elválasszák egymástól — meg akarták akadályozni, hogy közös harcra egyesülhessenek a kapitalista járomtól való megszabadulás végett.

A különböző korszakokban az egyház mindig a kizsákmányolóknak segített. Ezért a dolgozók között a népek közötti bizalmatlanság és gyűlölködés eszméjét terjesztette és terjeszti ma is.

A pravoszláv vallás és egyház igyekezett elkendőzni a dolgozó tömegek nyomorának és éhezésének valódi okait. E célból híveit a másvallásúak

ellen uszította (gondoljunk csak például a zsidópogromokra, a tatár-örmény vérfürdőre a cári Oroszországban), mivel — úgymond — ők az okai minden bajnak és szenvedésnek. A vallás és az egyház az emberek egyenlőségéről szónokol, de azért sohasem állt ki a tőkés országokban uralkodó nemzeti elnyomás ellen. Amerikában például sem a katolikus, sem a protestáns egyház soha, egyetlen szóval sem kelt a négerek védelmére, holott a négerek többsége keresztény vallású.

Az amerikai burzsoá — lévén igazhívő keresztény — álszenteskedő módon szüntelen a „felebaráti szeretetről" áradozik, de azért a négert nem veszi emberszámba. Még azt sem engedi meg, hogy vele egy házban lakjék, egy vasúti kocsiban vagy villamosban utazzék, hogy négerek üljenek vele együtt a moziban vagy a színházban. Bármely amerikai büntetlenül gúnyt űzhet a négerrel, sőt még meg is ölheti.

1949 novemberében az amerikai sajtó közölte, hogy Birmingham városában (Alabama állam) egy villamoskalauz több revolverlövéssel megölt egy Williams nevű négert azért, mert az a fehérek számára fenntartott helyre akart ülni. A rendőrség kijelentette, hogy nem áll módjában letartóztatni a kalauzt, mert a birminghami kalauzoknak „önvédelem céljára" fegyverviselési engedélyük van.

A négerekkel való ilyen leszámolás mindennapos jelenség Amerikában. Ha valaki megöl egy négert, a rendőrség nem vonja felelősségre a gyilkost. A „felebaráti szeretetet" prédikáló papok egyetlen egyszer sem szálltak síkra mindazon megaláztatások, csúfos meghurcolások és barbár kegyetlenkedések ellen, amelyeknek a több mint 13 milliós amerikai néger lakosság állandóan ki van téve. Ez teljesen érthető. A négerek védelmében emelt szó támadás volna az imperializmus ideoló-

giája és politikája ellen, márpedig a vallás mindig a kizsákmányoló osztályok ideológiájának szerves része volt és az is marad.

Egyedül csak a mi szocialista országunkban és a népi demokratikus országokban biztosított a népek igazi egyenlősége. A Szovjethatalom éveiben, a lenini-sztálini nemzetiségi politikának és a bolsevik párt hatalmas nevelőmunkájának következtében, kialakult a népek megbonthatatlan sztálini barátsága.

Kazahsztán népi költője, Dzsambul, így énekel erről a barátságról:

Ott, hol egykor urak ostora csattant
mindenütt barátot lelsz most, nézd roppant
családunk, hogy tartja egy atya össze.
Nézd szövetségünket, az oszthatatlant.

Széttört az ország, az éjhez hasonló,
hol a könny hullott s a vér, bőven omló.
Farkasok törvénye volt ott a törvény,
rabló volt az úr és úr volt a rabló.

Sztálin a mi napunk, sugara árad.
Lelked tiszta szavát megérti társad.
Szabadság, öröm és boldogság nyílnak
s kincséből ad hazánk minden fiának.[12]

Ellentétben a tőkés világgal, a népek barátságának szovjet ideológiája nem tűr meg semmiféle nemzeti vagy faji kizárólagosságot.

A tizenhat szovjet köztársaság népei egységes, dolgos testvéri családban élnek, s a szocialista nemzetek barátságának és együttműködésének a történelemben még sohasem látott példaképét mutatják.

A hazaszeretet és országunk népeinek barát-

[12] Kuczka Péter fordítása.

sága hatalmas erejű forrása az életerős, tettekre ösztönző szovjet hazafiságnak.

Sztálin elvtárs 1944 november 6-án tartott beszámolójában klasszikus jellemzését adta a szovjet hazafiságnak:

„A szovjet hazafiság ereje abban áll, hogy nem faji vagy nacionalista előítéletekre, hanem a népeknek a Szovjet Haza iránti lelkes odaadására és hűségére, az országunkban élő valamennyi nemzet dolgozóinak baráti szövetségére támaszkodik. A szovjet hazafiságban harmonikusan olvadnak egybe a népek nemzeti hagyományai és a Szovjetunió minden dolgozójának közös érdekei. A szovjet hazafiság nem választja el, hanem ellenkezőleg, egységes testvéri családban tömöríti országunk valamennyi nemzetét és népét. Ebben kell látnunk a Szovjetunióban élő népek megbonthatatlan és egyre szilárduló barátságának alapját. A Szovjetunió népei ugyanakkor tiszteletben tartják a külföldi országok népeinek jogait és függetlenségét s mindig készek voltak békében és barátságban élni a szomszédos államokkal. Ebben kell látnunk államunk és a szabadságszerető népek fokozódó és erősbödő kapcsolatainak alapját"[13].

A szovjet ember, bármilyen nemzetiségű legyen is, büszke arra, hogy a nagy Szovjetunió polgára.

A szocializmus építésének éveiben kialakult a Szovjetunió népeinek erkölcsi-politikai egysége, életerős szovjet hazafisága, barátsága és testvéri együttműködése. Mindezek a tulajdonságok — melyeket kemény próbára tettek a Nagy Honvédő Háború évei — roppant szilárdnak és tartósnak bizonyultak.

A népek barátságának szovjet ideológiája tel-

[13] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 154—155. old.

jes győzelmet aratott az embergyűlölő nacionalizmus és a német fasizmus fajgyűlöletének ideológiája fölött. Országunk népeinek testvéri együttműködése még szilárdabbá kovácsolódik a kommunista társadalom sikeres építésében.

A népek igazi testvériségének, az emberszeretetnek hordozója tehát nem a vallás, hanem a kommunizmus.

A kommunista humanizmus — ez a népek valóságos harca a társadalom forradalmi átalakításáért, olyan társadalomért, amelyben nincs helye az elnyomásnak és az ember ember általi kizsákmányolásának.

A papok tanításait a tudomány és az oktatás területén is embergyűlölet, társadalomellenesség itatja át.

Az egyház egész története folyamán tudományellenes világnézetek hirdetője volt, és az ma is. Tűzzel-vassal irtott minden szabad és bátor tudományos gondolatot, amely segítségére volt az embernek abban, hogy uralma alá hajthassa a természet erőit.

A keresztény egyház évszázadokon át könyörtelenül leszámolt azokkal a tudósokkal, akik nem akarták elfogadni a tudományellenes, nyilvánvalóan értelmetlen vallásos világnézeteket.

A katolikus egyház üldözte Kopernikus lengyel tudóst (1473—1543), mert az elvetette azt a vallásos elképzelést, hogy a világmindenség középpontja a Föld. Kopernikus tudományos érvekkel bebizonyította, hogy a Föld is bolygó, mely a saját tengelye körül forog és ugyanakkor a többi bolygóval együtt kering a Nap körül.

Kopernikus tanítását a pápa betiltotta, könyvét pedig máglyán elégette. Kopernikus könyve: „De revolutionibus orbium coelesticum“ („Az égi-

testek körforgásairól") a világrendszer új elméletét fejtette ki.

Kopernikus követőjét, Giordano Bruno olasz filozófust (1548—1600) tudományos világnézetéért a katolikus szerzetesek elfogták és börtönbe vetették. Nyolc évig sínylődött az inkvizíció kínzókamráiban, majd végülis a világi hatóságok kezébe adták, azzal a képmutató kéréssel, hogy „végezzenek vele lehetőleg röviden és vérontás nélkül". Ez egyházi nyelven a máglyahalált jelentette. A gondolatszabadságnak ezt a bátor harcosát 1600 február 17-én Rómában, a Virágok Terén, elevenen megégették.

A „felebaráti szeretet" hirdetői így számoltak le mindazokkal, akik a természet fejlődésének valóban tudományos törvényeit akarták megismerni.

A tudomány elleni harc nem csupán a katolikus egyházra, hanem általában minden vallásra jellemző.

A cári Oroszországban uralkodó pravoszláv egyház kegyetlenül üldözte a haladó orosz tudományt. Poszoskovot, az ismert orosz közgazdászt és írót, aki erélyesen védelmezte Nagy Péter reformjait és leleplezte az egyház reakciós szerepét, bebörtönözték. Ott is halt meg a tömlöcben.

1757-ben a Szinódus rendeletére betiltottak minden olyan írást, amelyben arról volt szó, hogy „a Föld forog, a Nap áll, a Hold pedig a Föld nyomában jár." A XIX. század elején a kazáni egyetemen megtiltották a geológia tanítását, minthogy ez a tudomány ellentétben áll a „szentírással". 1903-ban betiltották az ismert orosz tudósnak, Mecsnyikovnak „A racionális világnézet kutatásának negyven esztendeje" című könyvét, mert leleplezte a misztikát és a papi népbutítást. A papság dühödt harcot folytatott Tyimirjazev, Micsurin és más kiváló orosz tudósok ellen.

A vallás — bármely formában jelenik is meg — mindíg ádáz ellensége volt a tudománynak, és az

is marad. A mai vallási szervezetek nem merik nyiltan elvetni a tudományt, sőt azt állítják, hogy ők barátai és védelmezői a tudománynak, de céljuk az, hogy a tudományt teljesen alávessék a vallásnak, hogy a tudomány ne cáfolja meg a természetre és a társadalomra vonatkozó reakciós vallásos nézeteket.

XII. Pius pápa 1939-ben ezt írta egyik enciklikájában:

„Az egyház a tudomány barátja, tiszteletben tartja annak szabadságát, módszereit, elveit, és csak azért avatkozik bele, hogy megóvja a hitellenes tévedésektől."

Az egyház a tudatlanságot egyenesen istennek tetsző dolognak és dicsőségnek tartja.

„A tudatlanság az istenfélelem anyja" — mondotta I. Gergely pápa.

Filaret moszkvai metropolita, aki a XIX. század közepén azt bizonygatta, hogy a jobbágyrendszer istentől való, egy színvonalra helyezte az irodalmat és a művészetet a kocsmával és azt tartotta, hogy ezek egyaránt károsak a nép számára.

„Az irodalom, a színház, a bor pusztítóan hat a társadalom erkölcsére" — írta Filaret. Vagyis minél kevesebbet tud, minél műveletlenebb az ember, annál „erkölcsösebb".

A tudást, a tudományt, a művészetet az egyház mindig rendkívül gonosz és bűnös dolognak tartotta. Isten a „másvilágon" — tanítják a papok — nem a tudás, hanem a hit szerint fog ítélni. „E világ bölcsesége ostobaság isten előtt"; „Aki gyarapítja tudását, az a bánatát is gyarapítja" — hirdetik.

Ilyen tudományellenes és tudásellenes tanítások hatják át az egész vallásos világnézetet. A tudomány és a felvilágosodás gyűlöletének hirdetése a kizsákmányolók érdekeinek kifejezése. A tőkésnek tudatlan, türelmes és jámbor emberekre van

szüksége, akik olyanok, mint „isten bárányai". A műveletlen embert ugyanis nem nehéz mindenféle valótlansággal ijesztgetni, és könnyebben lehet kizsákmányolni.

A papok azt a gondolatot oltják a hívőkbe, hogy „isten nélkül még a küszöbig sem lehet eljutni". Hatalmas mennyiségű „specialistát", „szentet" kreáltak, akik állítólag „csodatevő erővel" rendelkeznek, és ez az erő minden ismeretet pótol. A vallás arra tanít, hogy az ember mindennapi imáiban magát megalázó nevekkel illesse, gyalázza, és csak az isteniben, a csodákban higgyen. A vallás megalázza az embert, függőségbe hozza egy nemlétező istentől, gyengíti harci akaratát.

A vallással ellentétben, a kommunizmus arra hívja fel az embert, hogy minél mélyebben ismerje meg a természet és a társadalom fejlődéstörvényeit; ezeket az ismereteket forradalmi-gyakorlati tevékenysége során arra használja fel, hogy a dolgozó emberiség érdekeinek megfelelően átalakítsa a társadalmat.

A szovjet nép Lenin—Sztálin pártjának vezetésével valóra váltja a kommunizmus eszméit. Országában véghezvitte az igazi kultúrforradalmat, zászlóvivője lett a modern, élenjáró tudománynak és kultúrának.

A cári Oroszországban — ahol erőszakkal terjesztették a vallást, és sokkal kevesebb volt a tanító, mint a pap — a dolgozókat ténylegesen megfosztották a művelődésre való joguktól.

Az ország lakosságának háromnegyedrésze egyáltalában nem tudott írni-olvasni, negyven nemzetiségnek még csak írása sem volt. A kilencvenegy főiskola 112 000 tanulója mind a nemesek, a kereskedők, az ipari vállalkozók, a papok és a kulákok fiaiból került ki. A közép- és főiskolákba a dolgozók gyermekei jóformán el sem juthattak.

„Olyan vad ország — írta Lenin —, ahol a nép ennyire *ki volna semmizve* a tanulás, a felvilágosodás, a tudás tekintetében — ilyen ország egy sincs Európában Oroszországon kívül"[14].

Ilyen a helyzet ma az Egyesült Államokban, ahol jelenleg több mint 20 millió felnőtt nem tud írni-olvasni, azonkívül az iskolás korban levő gyermekek 20%-ának, 6 millió gyermeknek nincs lehetősége arra, hogy iskolába járjon. 1950-ben az amerikai kormány az állami költségvetésnek mindössze 2%-át fordította közoktatásügyi és egészségvédelmi célokra, míg a költségvetés összegének 76%-át katonai jellegű kiadásokra fordították.

A Szovjetunióban a szocializmus építésének évei során teljesen felszámoltuk az írástudatlanságot, életbeléptettük a kötelező általános iskolai oktatásról szóló törvényt, 1949 óta pedig folyamatosan megvalósítjuk a kötelező hétéves iskolai oktatást.

A Szovjetunióban ezidőszerint több mint 220 000 általános iskola és középiskola van. Nagy arányokat öltött a technikumok és más speciális tanintézetek hálózatának kiépítése és fejlesztése. A szovjet általános és középiskolákban, a technikumokban és más középfokú tanintézetekben 37 millió a tanulók száma. A Szovjetunióban 880 főiskola működik; több mint 250 városban van felsőfokú tanintézet. A főiskolákon 1 247 000 hallgató folytatja tanulmányait. Egyedül hazánk fővárosában, Moszkvában több diák tanul, mint Angliában és Franciaországban együttvéve.

A cári Oroszországban — és a tőkés államokban ma is — az iskola a gyermekek és az ifjúság szellemi megnyomorítását szolgálta. A bolsevik párt és a szovjet kormány akaratából nálunk az iskola a sokoldalúan fejlett, a vallási előítéletektől és babonáktól

[14] *Lenin—Sztálin.* Az ifjúságról. Szikra 1950. 254. old.

mentes emberek, a kommunizmus bátor harcosai nevelésének hatalmas eszközévé változott.

„A mi iskoláinknak ... a tudás alapját kell nyujtaniok az ifjúságnak, arra kell képesíteniök az ifjúságot, hogy az sajátmaga alakítsa ki a kommunista nézeteket; művelt emberekké kell nevelniök őket"[15].

A nagy Sztálin arra tanítja a szocializmus országának új nemzedékét, hogy állhatatosan tanuljon, sajátítsa el a tudományos ismereteket.

„Ahhoz, hogy építsünk — mondotta Sztálin elvtárs a komszomol VIII. kongresszusán —, tudás kell, el kell sajátítani a tudományt. Ahhoz azonban, hogy tudjunk, tanulni kell. Tanulni, állhatatosan, türelmesen...

Erőddel állunk szemben. Ez az erőd — a tudomány, melynek sok és sokféle ága van. Ezt az erődöt be kell vennünk, bármi áron. Ezt az erődöt az ifjúságnak be kell vennie, ha az új élet építője, ha a régi gárda méltó utódja akar lenni"[16].

A Szovjetországban minden feltétel megvan a nép alkotóerőinek kibontakozásához. Minden tehetséges embert, aki hű Lenin—Sztálin pártjának ügyéhez, az ipari és a mezőgazdasági termelés minden egyes újítóját a nép gondoskodása és szeretete veszi körül. Pártunk és szovjet kormányunk minden lehetséges segítséget megad nekik.

A sztahanovisták és a mezőgazdaság élenjáró dolgozói a munka termelékenységének a világon még soha nem tapasztalt csúcseredményeit érik el. Az élenjáró tapasztalatok terjesztése céljából a munkának ezek a hősei felolvasásokat, előadásokat tartanak, brosúrákat írnak.

A szovjet tudósok sikeresen oldják meg a Szta-

[15] *Lenin* Művei. 31. köt. 298. old.
[16] *Sztálin* Művei. 11. köt. Szikra 1950. 83, 84. old.

lin elvtárs által kitűzött feladatot — a legrövidebb idő alatt utólérni és túlszárnyalni a külföldi tudomány eredményeit. Tudósaink rövid idő alatt megfejtették az atomenergia előállításának titkát.

A szovjet emberek, akiket a bolsevik párt a tudományos, materialista világnézet szellemében nevel, nem várnak könyöradományt a természettől, nem reménykednek csodákban, hanem, a tudomány vívmányaira támaszkodva, átalakítják a természetet.

A természet meghódításának nagyszerű példája a természet átalakításának hatalmas sztálini terve. A Szovjetunió Minisztertanácsa és a SzK(b)P Központi Bizottsága 1948 október 20-án határozatot hozott „A Szovjetunió európai sztyeppés és erdős-sztyeppés területein az állandó magas terméshozamnak mezővédő erdősávok ültetésével, füves vetésforgó bevezetésével, vízgyüjtők és víztárolók építésével való biztosításáról szóló tervről". Ez a határozat a természet átalakításának grandiózus terve, amely új szakaszt jelent szocialista társadalmunk termelőerőinek fejlődésében.

Három ötéves terv végrehajtása után mezővédő erdősávok hálózata fog borítani egy 120 millió hektárnyi óriási területet. Ezen a roppant térségen 8 állami védőerdő-sáv fog végighúzódni, melynek hossza összesen 5 320 kilométer; ez a vonal 2 000 kilométerrel hosszabb, mint a Moszkva és Taskent közötti távolság. Ugyanezen a területen több mint 44 000 mesterséges tavat és víztárolót létesítenek.

A munkaigényes folyamatok gépesítése érdekében az állam 570 védőerdőültető állomást létesít. Ezek az állomások sokezer traktort, különleges gépet és felszerelést kapnak (vetőgépek, ültetőgépek, erdőgondozó felszerelések stb.).

E nagyszabású terv végrehajtásáért folyó küzdelembe a kolhozok tízezrei kapcsolódtak be, továbbá kétezer nagy szovhoz és több mint háromezer

gép- és traktorállomás, amelyek bővelkednek a korszerű mezőgazdasági gépekben.

1948 és 1950 között 1 350 000 hektáron ültettek erdőt, és sok tavat, víztárolót létesítettek, illetve állítottak helyre. Ebből a számból csupán 1950-re 760 000 hektár jutott. A mezővédő erdőültetések évi tervét 1950-ben túlteljesítették.

A Szovjetunió Minisztertanácsa határozatot hozott a Volgán létesítendő kujbisevi és sztálingrádi vízierőművek építéséről. Ezek a vízierőművek évenként mintegy 20 milliárd kilowatt-óra villamosenergiát termelnek majd, vagyis tízszerannyit, mint a forradalom előtti Oroszország vízierőművei együttvéve. A Minisztertanács további határozatainak értelmében a Káspi-tenger mentén elterülő körzeteket öntözni fogják. Felépítik a kahovkai vízierőművet a Dnyeperen, a délukrajnai és az északkrimi csatornát; öntözni fogják Ukrajna déli és a Krim északi körzeteinek földjeit; megalkotják az Amu-Darja—Krasznovodszk között a Turkmén Főcsatornát; öntözni fogják a Nyugat-Turkménia káspitengermelléki síkságának déli részein elterülő földeket, az Amu-Darja alsó folyása mentén fekvő vidéket és a Kara-Kum sivatag nyugati részét; megépítik a Volga—Don közötti hajózható csatornát, és öntözni fogják a rosztovi és a sztálingrádi területek földjeit. A természet átalakításának grandiózus sztálini terve ez, amely szocialista hazánk további felvirágzását eredményezi.

A Turkmén Főcsatorna 1 100 kilométer hosszú lesz és három vízierőmű épül rajta, összesen 100 000 kilowatt kapacitással.

Ez a grandiózus öntözőberendezés újabb 1 300 000 hektár földet fog öntözni, melyen főleg gyapotot termelnek; öntözi majd a Kara-Kum sivatag 7 millió hektárnyi legelőit; teljesen biztosítja Nyugat-Turkménia lakosságának és iparvállalatainak víz-

ellátását; lehetővé teszi új mezővédő erdők telepítését és a futóhomok megkötését mintegy félmillió hektár területen.

Csakis a szocialista rend teremti meg annak a lehetőségét, hogy végrehajtsuk a természet átalakításának óriási arányú terveit, hogy Nyugat-Turkménia víztelen pusztaságait, a káspimelléki, a rosztovi és a sztálingrádi területek aszályos vidékeit, Dél-Ukrajnát és a Krim-félsziget északi részét dúsan termő szántóföldekké, gazdag gyümölcsösökké, kövér legelőkké és fejlett állattenyésztő vidékekké varázsoljuk.

Mindez azért vált lehetségessé, mert Lenin—Sztálin pártja fáradhatatlanul gondoskodik a szovjet nép jólétének emeléséről, segítségére van, hogy a tudományos ismereteket elsajátíthassa és felhasználhassa azokat arra, hogy uralma alá rendelje a természet erőit.

A szovjet tudomány valóban népi tudomány, a dolgozók érdekeit szolgálja és az a célja, hogy hazánkat még hatalmasabbá és szebbé tegye.

A szovjet tudománynak a természet átalakítása terén elért vívmányai végérvényesen leleplezték a vallásnak azokat az együgyű állításait, hogy a növény- és állatvilágot isten teremtette, és évszázadról-évszázadra változatlanul maradnak. A szovjet emberek az élenjáró agrobiológia alapján bebizonyították, hogy a növényi és az állati szervezetek életfeltételeinek megváltoztatásával a szervezetek természete és örökletessége is megváltozik, egészen új állat- és növényfajták, valamint fajok jönnek létre.

Micsurin több mint 300 új, nagy termőképességű növényt hozott létre, amelyek könnyen bírják a zord éghajlatot és ízletes gyümölcsöt teremnek.

Liszenko akadémikus nagyszerű új vívmányokkal gazdagította a szocialista mezőgazdaságot. A gabonanövények jarovizálása, a déli száraz vidéke-

ken a nyári burgonyaültetés, az új őszibúza- és gyapotcserjefajták kitermesztése, a nagyhozamú kölestermések elérése érdekében hozott intézkedések stb., stb. — mindez igen magas fokra emelte a szovjet földművelés kultúráját.

A szovjet agrobiológia vívmányainak eredményeképpen sikerült a tavaszi búzát meghonosítani északkeleten (a vologdai és a kirovi területeken), az őszi rozs határát pedig ki lehetett tolni egészen az északi sarkkörig.

A szovjet állattenyésztők a micsurini tudomány elvei alapján számos értékes juh-, sertés-, ló- és szarvasmarhafajtát tenyésztettek ki.

A micsurini tudománnyal felvértezett kolhozaink és szovhozaink szakadatlanul emelik a szocialista földek termőképességét és az állattenyésztés produktivitását.

A szovjet nép joggal büszke az élenjáró szovjet tudományra, amely segíti őt a kommunizmus építésében.

Ellentétben a burzsoá világgal, elkorcsosuló tudományával és romlott kultúrájával — a szocializmus országában töretlen ívben, szüntelenül fejlődik a tudomány, az irodalom és a művészet.

Míg az imperializmus országaiban az irodalom és a művészet az embergyűlöletet, a misztikát, az erkölcsi züllést és a dekadenciát magasztalja, és a rablóháborúnak csinál propagandát, addig a szovjet művészet és irodalom a békéért és a demokráciáért vívott harc hirdetője.

A kommunizmus eszméitől áthatott szovjet művészet és irodalom a nagyszerű igazságot tárja fel az emberiség előtt, megmutatja a szovjet ember nemes lelkületét és olyan művészi értékeket alkot, amelyek méltók a sztálini korszakhoz — a kommunizmus építésének korszakához.

Molotov elvtárs mondotta a Nagy Októberi Szo-

cialista Forradalom 31. évfordulóján: „Jelentkezzék az a kapitalista állam, amely versenyezni akar a Szovjetunióval az ország kultúrájának fellendítése terén!“[17]

A Szovjetunióban a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának növekedése a szocializmus fejlődésének törvénye. Megvalósultak a nagy Leninnek 1918-ban mondott látnoki szavai:

„Azelőtt az egész emberi értelem, az egész emberi lángelme csak azért alkotott, hogy egyeseknek megadja a technika és a kultúra összes javait, másokat pedig megfosszon a legnélkülözhetetlenebbtől — a művelődéstől és a fejlődéstől. Most azonban a technika minden csodája, a kultúra minden vívmánya az egész nép vagyona lett, és mostantól kezdve az emberi ész és lángelme sohasem fog az erőszak eszközévé, a kizsákmányolás eszközévé válni“[18].

A szovjet szocialista kultúra — a dolgozó milliók kultúrája, a dolgozó tömegeké, akik hősi munkájukkal építik a kommunista társadalmat. A szocialista kultúra eszmei alapja a marxizmus-leninizmus halhatatlan tanítása, mely a legélesebb fegyver a vallás népbutítása elleni harcban.

Országunk igen fontos vívmánya az izzó szocialista hazaszeretettől áthatott szovjet emberek új szellemi arculata és eszmei fejlődése.

„Mi már nem azok az oroszok vagyunk, akik 1917-ig voltunk, Oroszhon sem az már és jellemünk sem ugyanaz. Megváltoztunk és együtt nőttünk azokkal a hatalmas változásokkal, amelyek gyökeresen megváltoztatták országunk arculatát“[19].

---

[17] *Molotov.* A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója. Szikra 1948. 12. old.

[18] *Lenin* Művei. 4. kiad. 26. köt. 436. old. (oroszul).

[19] *Zsdanov.* A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1952. 111. old.

Lenin—Sztálin pártja új erkölcsi tulajdonságokat fejlesztett ki a szovjet emberekben. A kommunista társadalmat építő szovjet embereket olyan új erkölcsi tulajdonságok jellemzik mint: tisztánlátás és határozottság a nép jólétére irányuló tevékenységben, rettenthetetlenség a harcban és könyörtelenség a nép ellenségeivel szemben, feltétlen odaadás Lenin—Sztálin pártjának ügye iránt, hűség a néphez, törhetetlenség és önfeláldozás a kommunizmusért vívott harcban, bölcseség a bonyolult kérdések megoldásában, igazságosság és becsületesség, szocialista viszony a munkához, a büszkeség érzése a szülőhaza, a kommunista társadalmat építő szovjet nép iránt.

A VALLÁSI CSÖKEVÉNYEK LEKÜZDÉSÉNEK MÓDJAI

Már régen, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előtt megindult a harc a vallási előítéletek és az egyház szellemi elnyomása ellen, mely hazánk népeire nehezedett.

A haladó orosz tudósok, írók, költők, közéleti férfiak lelkesen harcoltak a haladó tudományos gondolat szabadságáért, azért, hogy az ember felszabaduljon a kizsákmányolás, valamint a vallás és az egyház szellemi elnyomása alól.

Az író-forradalmár Ragyiscsev, a lánglelkű hazafi volt az első, aki a XVIII. században élesen bírálta az egyházat és a vallást, mint a tudomány és a szabadgondolkodás esküdt ellenségét. Ragyiscsev leleplezi az egyház és az önkényuralom érdekközösségét, a nép elnyomására kötött szövetségüket. „Szabadság" című ódájában így ír:

A cári kény a hit bástyája,
A cári kényt a hit táplálja;
A közt közösen üldözik:

Egyik — az elmét verve gúzsba,
Másik — szabadságunk szétzúzva,
Egymás hasznát növelgetik.[1]

Az egyházat, amely tudatlan elképzeléseket ter-

[1] Radó György fordítása.

jeszt a világ „teremtéséről", Ragyiscsev rémes és visszataszító szörnyetegnek rajzolja:

És ím e szörnyűséges állat,
Akár a hidra száz feje...
Kísértést, árnyat szórva szerte,
Csalás, hazugság bármi terve,
Ám kényszerít, hogy higgy neki.[2]

A dolgozók harcát az önkényuralom ellen Ragyiscsev nem is tudja elgondolni az egyház szellemi elnyomása alóli felszabadítás nélkül.

Belinszkij, a nagy orosz kritikus és gondolkodó, aki egész életét népe szolgálatának szentelte, az egyházat „az egyenlőtlenség bajnokának, a hatalom hízelgőjének, az emberek közti testvériség ellenségének és üldözőjének" nevezte. Belinszkijnek az volt a véleménye, hogy az egyház elleni harc a zsarnokság és a jobbágyrendszer elleni harcot jelenti.

Oroszországnak — Belinszkij szavai szerint — nem egyházra és vallásra van szüksége, hanem a civilizáció és a művelődés fejlődésére. Oroszországnak — írta — „nem prédikációkra van szüksége (hallott már ezekből eleget!), sem pedig imádságra (eleget imádkozott már!), hanem arra, hogy felébredjen a népben az emberi méltóság érzése, amely annyi időn át hempergett sárban és szennyben; jogokra és törvényekre van szüksége, amelyek nem az egyház tanításával, hanem az egészséges gondolkodással és az igazságossággal vannak összhangban, és arra van szüksége, hogy ezeket a törvényeket a lehető legszigorúbban hajtsák végre"[3].

Az író és forradalmár Gercen, aki fáradhatatlanul küzdött az önkényuralom és a jobbágyrendszer

---

[2] Fodor András fordítása.
[3] *Belinszkij* Művei. 3. köt. 708. old. (oroszul).

ellen, „a nép gonosztevőinek“ nevezte a papokat. Egész sor cikket írt az egyház és a cári rendőrség kapcsolatainak leleplezésére.

Egyik cikkében — „Az ásatag püspök, az özönvízelőtti kormány és a rászedett nép“ — felháborodott, haragos sorokat ír a nép hóhérai, a csendőrök és a papok ellen, akik gyalázzák az általuk elnyomott és kifosztott embereket.

„...Ó, bárcsak elérne hozzád szavam, orosz föld művelője és mártírja! — írja Gercen. — Bárcsak eljutna hozzád hangom, hogy megtaníthatnálak: vesd meg a te lelkipásztoraidat, akiket a pétervári szinódus meg a német uralkodó ültetett a nyakatokra. Nem ismered őket, megtévesztenek téged a miseruhájukkal, megzavarnak az evangélium szavaival, — itt az ideje leleplezni őket!“[4]

Az orosz nép nagy fia, a forradalmi-demokrata Csernisevszkij, leleplezte a cári Oroszország népellenes rendszerét, és rámutatott arra, hogy a papok, vallási oktatásaik szelleme szerint, mindíg a fennálló rend kiszolgálói voltak.

Az aszkétizmust hirdető vallásos prédikációk célja az — mondotta Csernisevszkij —, hogy a boldogtalanokat és az éhezőket hozzászoktassa ahhoz a gondolathoz, miszerint nekik örökösen éhezniök kell, és örvendezniök kell, amiért ez a sors jutott nekik osztályrészül.

A bolsevik párt, az igazi forradalmárok és hazafiak pártja átvette a vallás elleni, a néptömegek szellemi elnyomása elleni, az állampolgárok lelkiismeretén elkövetett erőszak elleni harc legjobb hagyományait.

A bolsevik párt, megteremtői és vezérei — Lenin és Sztálin — a lelkiismereti szabadságot a politikai

---

[4] *Gercen* Művei. XI. köt. 1919. 194. old. (oroszul).

szabadságjogok szerves részének tekintik, amelyekért a forradalmi proletariátus harcol.

Lenin 1903-ban „A falusi szegénységhez" című cikkében ezt írta: a szociáldemokrácia azt követeli, „hogy mindenkinek teljes joga legyen bármely vallás szabad gyakorlására"[5]. A szociáldemokrácia — hangoztatja a továbbiak során Lenin — követeli az igazságtalan, erőszakos és szégyenletes törvények megszüntetését, amelyek elfojtják a lelkiismeret szabadságát:

„Egyetlen hivatalnoknak sem lehet joga arra sem, hogy bárkinél vallása után kérdezősködjék: ez a lelkiismeret dolga és senkinek sincs joga beleavatkoznia. Nem szabad semmiféle «*uralkodó*» vallásnak vagy egyháznak lennie. Minden vallásnak, minden egyháznak egyenlőnek kell lennie a törvény előtt. A különböző vallások papjait azoknak kell eltartaniok, akik ezekhez a vallásokhoz tartoznak; magának az államnak a közpénzből egyetlen vallást sem szabad támogatnia, egyetlen vallás papjait sem szabad eltartania, sem a pravoszláv, sem a raszkolnyik, sem a szektás, sem pedig másvalamilyen vallású papokat"[6].

Lenin 1905-ben, a proletariátus forradalmi harcának legfeszültebb percében megírta „Szocializmus és vallás" című cikkét, amelyben világosan kifejtette a lelkiismereti szabadság kérdésének bolsevik értelmezését. Az államnak nem szabad beavatkoznia az állampolgárok vallási ügyeibe. Istenben hinni vagy nem hinni — ez minden ember lelkiismereti ügye. Lenin rámutatott arra, hogy az államnak nem szabad elismernie semmiféle vallást hivatalosnak, és egyetlen vallásnak sem nyújthat anyagi támogatást. A vallást az állampolgárok magánügyének kell te-

[5] *Lenin.* Az agrárkérdésről. 1. köt. Szikra 1950. 317. old.
[6] Ugyanott.

kinteni. „Az orosz forradalomnak — írta Lenin — meg kell valósítania ezt a követelést, mint a politikai szabadság elengedhetetlen, szerves részét“[7].

Naívság volna azt gondolni, hogy a lelkiismereti szabadságot el lehet érni a földesurak és a tőkések uralma alatt is.

Amíg fennáll a kapitalista rend, addig még csak gondolni sem lehet a lelkiismereti szabadság megvalósítására. A vallás mindíg a kizsákmányoló osztályok szellemi fegyvere volt és az is marad. Az igazi és teljes lelkiismereti szabadság csak a kapitalizmus megsemmisítésével és a proletariátus politikai hatalmának megteremtésével lehetséges.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, amikor összezúzta a kizsákmányolók gazdasági és politikai uralmát, eltörölt minden cári törvényt, amely erőszakkal elnyomta a nép szellemi életét.

1918 februárjában az Orosz Köztársaság Népbiztosai Tanácsának elnöke, Lenin, aláírta azt a dekrétumot, mely különválasztotta az egyházat az államtól, valamint az iskolát az egyháztól. A dekrétum kimondja, hogy az egyházat különválasztják az államtól. A köztársaság határain belül tilos olyan helyi törvényeket vagy rendeleteket kiadni, amelyek a lelkiismereti szabadságot korlátoznák, illetve előnyöket vagy kiváltságokat állapítanának meg az állampolgárok vallási hovátartozása alapján.

Minden állampolgárnak joga van arra, hogy olyan vallást kövessen, amilyent akar, vagy egyáltalában ne kövessen egy vallást sem. Megszűnik minden olyan jogfosztás, amely valamely valláshoz való tartozással vagy vallástalansággal függött össze.

A hivatalos okmányokból törölni kell minden

[7] *Lenin* Művei. 4. kiad. 10. köt. 67. old. (oroszul).

olyan utalást, amely az állampolgárok vallására vagy vallástalanságára vonatkozik.

Az egyháznak az államtól, valamint az iskolának az egyháztól való különválasztása azt jelentette, hogy a Szovjetország állampolgárai számára megvalósult a teljes lelkiismereti szabadság.

A Szovjetállam biztosítja országunk állampolgárainak a teljes lelkiismereti szabadságot és a vallásgyakorlás szabadságát. A Sztálini Alkotmány 124. cikkelye kimondja: „A polgárok lelkiismereti szabadságának biztosítása céljából a SzSzKSz-ben az egyház el van választva az államtól és az iskola az egyháztól. A vallás gyakorlásának szabadsága és a vallásellenes propaganda szabadsága minden polgár elismert joga." A vallásellenes propaganda szabadsága elválaszthatatlan része a lelkiismereti szabadságnak. A szovjet törvényhozás a lelkiismereti szabadság megszorításának mindennemű kísérletétől védi polgárait.

A népi demokratikus országokban is biztosítják a lelkiismereti szabadságot. Például, a Magyar Népköztársaság Alkotmányának 54. cikkelye kimondja:

„(1) A Magyar Népköztársaság biztosítja a polgárok lelkiismereti szabadságát és a vallás szabad gyakorlásának jogát.

(2) A lelkiismereti szabadság biztosítása érdekében a Magyar Népköztársaság az egyházat különválasztja az államtól."

A Bolgár Népköztársaság Alkotmányának 78. cikkelye értelmében „Az állam biztosítja az állampolgároknak a lelkiismereti és vallásszabadságot és a vallás szabad gyakorlását.

Az állam el van választva az egyháztól."

A Csehszlovák Köztársaság Alkotmányának 16. cikkelye kimondja:

„Mindenkinek jogában áll, hogy magánéletében

vagy nyilvánosan bármilyen hitet valljon, vagy pedig felekezet nélküli legyen."

Az Albán Népköztársaság Alkotmányának 16. cikkelye szerint „Minden állampolgár számára törvény biztosítja a lelkiismereti és vallásszabadságot. Az egyház el van különítve az államtól."

A többi népi demokratikus államban is következetesen megvalósítják a lelkiismeret szabadságát.

A vallás tehát az államhoz való viszonylatában magánügy. Ez a tétel azonban nem jelenti azt, hogy az állam teljesen közömbös marad és beletörődik mindabba, amit isten nevével el lehet takarni.

Az állam és az egyház, illetve az iskola és az egyház különválasztásáról szóló szovjet kormánydekrétum ötödik és hatodik pontja a következőket mondja ki:

„A vallási szertartások szabadsága annyiban van biztosítva, amennyiben nem sértik a társadalmi rendet és nem ütköznek a Szovjet Köztársaság polgárainak jogaiba.

A helyi hatóságoknak joguk van minden szükséges intézkedés meghozatalára abból a célból, hogy az ilyen esetekben biztosítsák a társadalmi rendet és biztonságot.

Senkinek sincs joga arra, hogy vallási nézeteire való hivatkozással megtagadja állampolgári kötelességeinek teljesítését."

Az állami szervezetek, az iskolák, a politikai felvilágosítással foglalkozó intézmények nagy nevelő munkát végeznek a lakosság körében. A szovjet emberek nevelésének eszmei alapja a marxizmus-leninizmus.

Országunkban az egyház külön van választva az államtól. A szovjet ember számára a vallás magánügy. De a bolsevik párt számára, mely az egyedüli tudományos, materialista világnézet szellemében neveli a dolgozókat, nem magánügy a vallás.

A mensevikek és egyéb opportunisták elálltak a vallásellenes propagandától és ezt a tételt — a vallás magánügy — úgy magyarázták, hogy a szociáldemokrácia lemond a papi népbutítás elleni harcról. Ezeknek 1905-ben Lenin „Szocializmus és vallás" című cikkében a következőket válaszolta: „A szocialista proletariátus pártjához való vonatkozásban a vallás nem magánügy. Pártunk a munkásosztály felszabadításáért harcoló, öntudatos, élenjáró harcosok szövetsége. Ez a szövetség nem lehet és ne is legyen közömbös az öntudatlansággal, a vallásos hit formájában megnyilvánuló sötétséggel vagy ködösítéssel szemben"[8].

A bolsevik párt a dolgozók ellenségeivel vívott könyörtelen harcban nőtt meg és edződött acélossá. A párt kikovácsolta a maga tudományos világnézetét, mely megcáfolta és szétzúzta az idealizmust, a papi népbutítást — mindazt, ami visszafelé húzta a proletariátust.

Pártunk egész története világos példája a proletariátussal szemben ellenséges burzsoá ideológia — köztük annak vallási formája — elleni állandó és kérlelhetetlen harcnak.

Sztálin elvtárs 1913-ban így magyarázta meg a párt politikáját a vallással kapcsolatban: „A szociáldemokrácia mindenkor tiltakozni fog a katolicizmus és a protestantizmus üldözése ellen, mindíg védeni fogja a nemzeteknek azt a jogát, hogy bármilyen vallást gyakorolhassanak, de ugyanakkor, a proletariátus helyesen értelmezett érdekeiből kiindulva, agitálni fog a katolicizmus ellen is, a protestantizmus ellen is, a görögkeleti vallás ellen is, hogy győzelemre juttassa a szocialista világnézetet.

És a szociáldemokrácia ezt azért fogja tenni, mert a protestantizmus, a katolicizmus, a görög-

[8] *Lenin* Művei. 4. kiad. 10. köt. 67. old. (oroszul).

keleti vallás stb. kétségtelenül «ellenkezik» a program «pontos értelmével», azaz a proletariátus helyesen felfogott érdekeivel"[9].

A bolsevik párt mindíg úgy tekintette a vallás elleni harcot, mint szerves részét a proletariátus osztályharcának a kizsákmányoló rend ellen.

Az 1905-ös forradalom leverését követő reakció sötét éveiben az orosz ellenforradalmi burzsoázia, a forradalmi eszmék ellen harcolva, fokozott erővel terjesztette az idealizmust és a vallási népbutítást. Ezekben a sötét években egyedül a bolsevik párt őrizte meg harckészségét, és bátran támadta a reakciós, népellenes idealizmust, a vallást.

Lenin „Materializmus és empiriokriticizmus" című műve, valamint Sztálin elvtárs „Anarchizmus vagy szocializmus?" című munkája voltak azok a világító fénysugarak, melyek előzték a feketeszázas reakció sötétségét, és megmutatták a dolgozóknak a kizsákmányolók fölötti győzelemhez vezető utat.

A bolsevik párt vezérei e műveikben megvédelmezték és továbbfejlesztették a bolsevik párt elméleti alapját: a dialektikus materializmust; leleplezték a vallás és az idealizmus reakciós lényegét, a forradalom volt utitársainak aljas kísérleteit, akik képmutató módon marxistáknak adták ki magukat, de valójában a pártot össze akarták egyeztetni az idealizmussal és a vallással.

Lenin kimutatta, hogy az isteneszmének még a legjobb szándékú védelmezése vagy igazolása is a reakció igazolása.

„...minden vallásos eszme, mindenféle isteneszme, még az istenséggel való minden kokettálás is kimondhatatlan gyalázat..."[10] — írta Lenin.

Lenin 1909-ben megírta híres két cikkét: „A

[9] *Sztálin* Művei. 2. köt. Szikra 1949. 384—385. old.

[10] *Lenin.* Az irodalomról. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 45—48. sz. Szikra 1949. 133. old.

munkáspártnak a valláshoz való viszonyáról" és „Osztályok és pártok a valláshoz és az egyházhoz való viszonyukban". Ezekben a cikkekben Lenin arra tanítja a pártot, hogy engesztelhetetlen eszmei harcot vívjon a vallás ellen.

Az Októberi Szocialista Forradalom után hatalmas méreteket öltött a bolsevik párt harca a reakciós papság ellen, valamint a dolgozók tudatában levő vallási csökevények kigyomlálására irányuló nevelő munkája. A szocialista forradalom megdöntötte a kizsákmányoló osztályok gazdasági és politikai uralmát, s felszabadította a dolgozókat a szellemi elnyomás alól is. A burzsoá ideológia uralmának felszámolása azonban még nem jelentette azt, hogy ez az ideológia teljesen megsemmisült a dolgozók millióinak tudatában és szokásaiban. A szovjet emberek többsége mindörökre szakított a vallással és a babonával. De még akadnak olyanok, akik nem mondtak le a vallási előítéletekről és továbbra is mindenféle csodában hisznek.

Tudjuk, hogy az emberek tudata fejlődésében elmarad a társadalom anyagi életfeltételeitől, a munka feltételeitől. Az emberek nem képesek arra, hogy egyszerre elforduljanak azoktól a nézetektől, fogalmaktól, szokásoktól, előítéletektől, amelyeket a kizsákmányoló osztályok évszázadokon át a fejükbe vertek és a régi társadalom viszonyai neveltek beléjük.

„Az emberi tudat fejlődése — tanítja Sztálin elvtárs — elmarad az emberek gazdasági helyzete mögött. Ezért a burzsoá nézetek csökevényei még megmaradnak és egy bizonyos ideig meg fognak maradni az emberek fejében, jóllehet a gazdaságban a kapitalizmust már felszámoltuk"[11].

---

[11] A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1951. 387. old.

A burzsoá ideológia csökevényei különféle formákban jelennek meg. Egyeseknél a munkához való nem-szocialista viszony formájában jelentkeznek. A szovjet nép egészének önfeláldozó munkája mellett még lehet találni henyélő, lustálkodó, kapzsi embereket, akik nem szégyelnek az állam terhére élősködni és a maguk hasznára fordítani a nép vagyonát.

A kapitalista ideológia csökevényei még megtalálhatók a nőhöz, a családhoz, a gyermekekhez való viszonyban, továbbá a külföld előtti szolgai hajbókolásban, a burzsoá kozmopolitizmus eszméinek propagálásában.

A burzsoá ideológiának a szovjet emberek tudatában meglévő számos csökevénye között különleges helyet foglalnak el a vallási előítéletek, mivel ezek szívósak és alkalmasak a többi csökevény felélesztésére.

A burzsoá ideológia csökevényeinek — köztük a vallási előítéleteknek — ereje és szívóssága a nép milliós tömegeinek szokásaiban gyökerezik. Ezeket a szokásokat egyszerre, adminisztratív úton felszámolni nem lehet. Az emberek tudatában megbúvó kapitalista csökevények eltüntetése hosszadalmas folyamat, melynek során ádáz harc folyik az új, a szocialista ideológia és a régi, a burzsoá ideológia között, harc a régi, megrögzött szokások és nézetek ellen.

A régi rendtől örökölt kapitalista maradványok fékezik társadalmunk fejlődését.

A bolsevik párt roppant nagy figyelmet fordít a dolgozó tömegek kommunista nevelésére és a régi társadalom csökevényeinek leküzdésére, amelyek még megvannak az emberek tudatában.

Az új, szocialista társadalom építésének folyamán az emberek tudata gyorsan megtisztul a burzsoá ideológia maradványaitól.

Lenin rámutatott arra, hogy a proletariátus

igazi nevelését nem lehet elválasztani a kommunizmusért vívott harctól. „... csakis a harc tárja fel előtte erejének nagyságát, bővíti látókörét, fokozza képességeit, világosítja meg elméjét, kovácsolja ki akaratát"[12].

A kapitalista csökevények leküzdése azt jelenti, hogy le kell győznünk a maradiságot, a fegyelmezetlenséget, a kispolgári önzést és egyéb olyan szokásokat, melyeket a kapitalizmus hagyott ránk örökségül.

A bolsevik párt, felismerve a vallásnak — mint a burzsoá ideológia egyik legszívósabb maradványának — reakciós szerepét, fáradhatatlan munkát végez a dolgozók vallásellenes nevelése terén.

A VIII. pártkongresszus határozatot hozott „A falusi politikai propagandáról és kulturális felvilágosító munkáról". Ez a határozat hangsúlyozza, hogy fokozni kell a harcot a reakciós papság ellenforradalmi tevékenysége ellen, és rámutatott a vallásellenes nevelőmunka adminisztratív felfogásának ártalmasságára.

A X. pártkongresszus határozata kimondja, hogy országunk dolgozói körében fokozni kell a vallásellenes propagandát.

A XII. pártkongresszus határozata — „Az OK(b)P falusi munkájáról" rámutat arra, milyen módszereket használjanak a pártszervezetek a vallási előítéletek leküzdésére.

„Kitartó, szívós, tervszerű munkára van szükség a természeti jelenségek materialista értelmezésének terjesztése terén — mondja a kongresszus határozata —, nem szabad megengedni, hogy az adminisztratív beavatkozás durva intézkedéseivel megsértsék a hívők vallásos érzéseit..."[13]

---

[12] *Lenin* Művei. 23. köt. Szikra 1951. 260. old.
[13] A SzK(b)P határozatokban... I. rész. 521. old. (oroszul).

A XVI. pártkongresszusnak Sztálin elvtárs előadói beszéde alapján hozott határozata leszögezi, hogy „a pártnak erősítenie és fejlesztenie kell azokat a jelentős sikereket, amelyeket a tömegeknek a vallás reakciós befolyása alól való felszabadítása terén elért“[14].

A XVIII. pártkongresszus határozata a párt és a nép egyik legdöntőbb feladataként tűzi ki a kommunista nevelést és az emberek tudatában még meglévő kapitalista csökevények leküzdését.

A háború idején, 1944-ben, a SzK(b)P Központi Bizottsága „A tudományos-felvilágosító propaganda megszervezéséről“ szóló határozatában arra kötelezte a pártszervezeteket, hogy széleskörű propagandát fejtsenek ki a természettudományi ismeretek és a materialista világnézet terjesztésére. E propaganda feladata abban áll, hogy a természet jelenségeit materialista módon magyarázza, ismertesse a tudomány, a technika és a kultúra vívmányait.

A SzK(b)P Központi Bizottságának az ideológiai kérdésekkel kapcsolatos háború utáni határozatai rámutatnak arra, hogy minden módon erősíteni kell a dolgozók kommunista nevelésére és a tudatukban meglevő kapitalista csökevények leküzdésére irányuló munkát.

„A párt — mondja Sztálin elvtárs — nem lehet semleges a vallás irányában és vallásellenes propagandát fejt ki minden és mindennemű vallási előítélet ellen, mert a tudomány pártján áll, a vallási előítéletek pedig a tudomány ellen irányulnak, minthogy minden vallás olyasvalami, ami ellenkezik a tudománnyal“[15]

A vallási csökevények akadályozzák a hívő embereket abban, hogy helyesen értsék meg a társa-

---

[14] Ugyanott, II. rész. 400. old.

[15] *Sztálin* Művei. 10. köt. 132—133. old. (oroszul).

dalmi élet és a természet jelenségeit, s hogy ezeket felhasználják gyakorlati tevékenységükben.

A hívő ember például azt gondolja, hogy a bő termés vagy a rossz termés isten akaratától függ, s ahelyett, hogy az elemi erők elleni harcban felhasználná az agronómia és az agrotechnika vívmányait, csak tétlenül vár, sőt esetleg istenhez imádkozik egy kis esőért.

A mai imperialista reakció minden erővel és eszközzel arra törekszik, hogy feltámassza és erősítse a burzsoá ideológia maradványait a szovjet emberek tudatában, megfertőzze őket az individualizmus, a pesszimizmus, a kishitűség mérgével, és ilymódon aláássa a kommunizmus sikeres építését.

„A sötétség és a reakció minden erejét a marxizmus elleni harc szolgálatába állították. Újból előkotorták és az atom- és dollárdemokráciát kiszolgáló burzsoá filozófia fegyverei közé sorolták a sötétség és a fideizmus ósdi fegyverzetét: a Vatikánt és a fajelméletet; a vad nacionalizmust és a roskatag idealista filozófiát; a megvásárolható sárgasajtót és romlott burzsoá művészetet"[16].

A nemzetközi reakció tehát megkísérli a vallási előítéletek felélesztését. E kísérletek meghiúsítása céljából állandó, kitartó munkát kell végeznünk és a szovjet embereket a tudományos, materialista világnézet szellemében, a kommunizmus feltétlen győzelmébe vetett megingathatatlan meggyőződés szellemében kell nevelnünk.

Lenin—Sztálin pártja arra tanít bennünket, hogy a vallási csökevények leküzdése terén végzett munkánk során ne engedjünk meg olyan cselekedeteket, amelyek sértenék a hívők érzelmeit. Adminisztratív úton vagy a vallásgyakorlás megtiltásá-

[16] *Zsdanov.* A művészet és filozófia kérdéseiről. 36. old.

val nem lehet kiirtani az emberek tudatából a burzsoá ideológia — köztük a vallás — csökevényeit.

Engels élesen kigúnyolta Dühring német idealista filozófust, aki absztrakt és zavaros terveket szövögetett a társadalom átalakítására és azt javasolta, hogy a vallásokat szigorú betiltásuk révén kell megszüntetni. Az ilyen módszer — mondja Engels — nem alkalmas a vallás megszüntetésére, sőt „... ezzel vértanúsághoz és meghosszabbított élettartamhoz segíti“[17].

Lenin—Sztálin pártja arra tanít, hogy szívós és lelkiismeretes munkát kell végezni a dolgozók vallásellenes nevelése terén, és nem szabad olyan kalandokba bocsátkozni, mint például a vallás betiltása stb.

Lenin hangoztatta, hogy a vallás elleni harcot csak eszmei fegyverekkel szabad vívni.

„Rendkívül óvatosan kell harcolni a vallásos előítéletek ellen; sok kárt okoznak azok, akik a harc hevében megsértik a vallásos érzületet. Propagandával, felvilágosítással kell harcolni“[18].

A kommunista párt programja kimondja, hogy a tömegek vallásellenes nevelése terén végzett munkában kerülni kell a hívők érzelmeinek mindennemű megsértését. A pártprogramnak ezt a követelését a pártkongresszusok határozatai ismételten hangsúlyozzák. A XII. pártkongresszus „A vallásellenes agitáció és propaganda megszervezéséről“ című határozata kimondja, hogy „a szándékosan durva eljárások... nem gyorsítják, hanem megnehezítik a dolgozó tömegek felszabadítását a vallási előítéletek alól“[19].

---

[17] *Engels.* Anti-Dühring. 328. old.

[18] *Lenin—Sztálin.* A nők felszabadításáról. Szikra 1950. 14. old.

[19] A SzK(b)P határozatokban... I. rész. 514—515. old. (oroszul).

A XIII. pártkongresszus határozata azt követeli a kommunistáktól és az összes társadalmi szervezetektől, hogy „... határozottan számoljanak fel minden olyan kísérletet, amely a vallási előítéletek ellen adminisztratív módszerekkel akar harcolni, mint pl. templomok, mecsetek, zsinagógák, imaházak stb. bezárása. A falun folyó vallásellenes propagandának olyan jellegűnek kell lennie, hogy a természet és a társadalom azon jelenségeit, amelyekkel a paraszt találkozik, kizárólag materialista módon magyarázza...

Kiváltkép figyelmesen kell ügyelni arra, hogy ne sértsék meg a hívő vallásos érzületét; a vallásos érzület legyőzését csak igen hosszadalmas, évekre és évtizedekre terjedő felvilágosító munkával lehet elérni"[20].

Amikor a Sztálini Alkotmánytervezetet az egész nép megvitatta, felmerült a következő javaslat: be kell venni az Alkotmányba egy olyan cikkelyt, amely megtiltja országunkban a vallási szertartásokat.

Sztálin elvtárs a Szovjetek VIII., Rendkívüli Összszövetségi Kongresszusán az Alkotmánytervezetről tartott beszámolójában a következőket mondotta:

„Következik az alkotmánytervezet 124. cikkelyéhez javasolt módosítás, mely ennek a cikkelynek olyan megváltoztatását követeli, hogy tiltsuk meg a vallási szertartásokat. Ezt a módosítást véleményem szerint el kell vetnünk, mert nem felel meg Alkotmányunk szellemének"[21].

A vallási szertartásokat betiltani nem nehéz, csakhogy ez nem siettetné a vallási csökevények leküzdését, sőt ellenkezőleg, jelentős mértékben felélesztené őket. Azonkívül az ilyen betiltások a lelki-

[20] Ugyanott, 595. old.
[21] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 664. old.

ismereti szabadság megcsorbítását jelentenék, márpedig a lelkiismereti szabadság szovjet szocialista demokráciánk szerves része.

Egy pillanatra sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a vallási csökevények hordozói — dolgozók, hazánk hűséges fiai, akik az új, a szocialista életet építik, de még nem sikerült megszabadulniok a régi tudat maradványaitól.

Nagy, türelmes, magasszínvonalú eszmei nevelőmunkára van szükség, amely segítségére van a dolgozóknak abban, hogy mindörökre megszabaduljanak a burzsoá ideológia csökevényeitől, köztük a vallási előítéletektől.

Harci programunk e téren — a bolsevik párt határozatai, nagy vezéreinknek, Leninnek és Sztálinnak a vallási csökevények leküzdésének útjaira és módjaira vonatkozó útmutatásai.

Hogy a vallásellenes propaganda minél eredményesebb és hathatósabb legyen, gondosan számot kell vetni a konkrét helyzettel, a nemzeti sajátosságokkal, a lakosság nem és kor szerinti megoszlásával, az adott helyen elterjedt vallási előítéletek jellegével stb.

A vallási csökevények leküzdését célzó nevelő munkában figyelembe kell venni az országunkban levő vallási szervezetek tevékenységének jelenlegi formáit és módszereit.

A mai viszonyok között a vallási szervezetek — hogy kiterjesszék befolyásukat a hívőkre — igyekeznek alkalmazkodni a szovjet emberek érzelmeihez és beállítottságához.

A mohamedán vallás papjai mindenképpen azzal próbálkoznak, hogy vallási szertartásaikat és ünnepeiket nemzeti jellegűnek tüntessék fel.

A mai viszonyokhoz való alkalmazkodásban különösképpen nagy hajlékonyságot tanúsítanak a szektás közösségek. Az ilyen közösség arra kötelezi

minden egyes tagját, hogy vallási propagandát folytasson.

A vallási szervezetek tevékenységét csak a dolgozók összességét felölelő, jól megszervezett nevelő munkával, a materialista világnézet rendszeres és mélyreható eszmei propagálásával szüntethetjük meg. A tudományos ateista propagandának harcosnak, támadó jellegűnek kell lennie. E propagandának az a hivatása, hogy leleplezze a vallási ideológia tudományellenes, reakciós lényegét. a kommunizmussal való összeférhetetlenségét.

A nagy Lenin azt tanította, hogy a hívők között folytatott ateista propaganda során fel kell használnunk a legkülönfélébb anyagot a tudomány és az élet különféle területeiről, „mindenképpen a közelükbe kell férkőznünk, hogy felkeltsük az érdeklődésüket, hogy felébresszük őket vallásos szendergésükből, hogy a legkülönbözőbb oldalakról és legkülönbözőbb módokon felrázzuk őket stb."[22]

A SzK(b)P Központi Bizottságának „A tudományos-felvilágosító propaganda megszervezéséről" szóló határozata részletesen megjelöli a tudományos-felvilágosító propaganda formáit és módszereit. A lakosság körében — olvassuk a határozatban —, különösen falun, széles körben állandóan felolvasásokat, előadásokat kell tartani, meg kell szervezni népszerű brosúrák és cikkek felolvasását, melyek a világegyetem szerkezetéről, a Nap és a Föld keletkezéséről, az alapvető csillagászati jelenségekről, az élet keletkezéséről és fejlődéséről, az ember származásáról, az emberi test szerkezetéről, a betegségek okairól és az ellenük való küzdelemről, a földművelés és az állattenyésztés tudományos alapjairól, a terméshozam növeléséről és az állattenyésztés pro-

[22] *Lenin.* Marx. Engels, marxizmus. 454. old.

duktivitásának fokozásáról, az energiáról és felhasználásáról stb. szólnak.

A természettudományi tárgyú előadások népszerűek legyenek, de ugyanakkor teljesen meg kell felelniök a tudomány mai színvonalának; a felolvasásokat és az előadásokat szemléltető eszközökkel, plakátokkal, vetített képekkel, térképekkel, kiállítási tárgyakkal stb. kell illusztrálni.

A tudományos-felvilágosító propaganda mellett még szélesebben, még bátrabban kell bevonni az aktív társadalmi életbe azokat a dolgozókat, akiknek még nem sikerült megszabadulniok a vallási ideológia csökevényeitől.

Hazánk élenjáró embereinek az eszmei nevelés minden eszközét felhasználva segíteniök kell azokat, akik társaik a kommunizmus építésében, de még nem szabadultak meg a vallási ideológia csökevényeitől. Segíteniök kell őket abban, hogy magukévá tegyék az egyetlen tudományos világnézetet — a marxizmus-leninizmust.

A kapitalista csökevényektől — köztük a vallási előítéletektől — megszabadult szovjet emberek könnyebben tudnak harcolni hazánk további felvirágzásáért, a fogyasztási cikkek bőségének megteremtéséért, mely nélkülözhetetlen feltétele sikeres előrehaladásunknak a kommunizmushoz vezető úton.

A marxista-leninista világnézetért, a burzsoá ideológia csökevényeinek leküzdéséért vívott harc — a kommunista társadalom sikeres felépítéséért vívott harc.

TARTALOM

A vallási hiedelmek keletkezésének történelmi feltételei 7

A vallás — a dolgozók szellemi elnyomásának eszköze, a kizsákmányoló rend védelmezője 20

A vallás és a kommunizmus összeférhetetlen 41

A vallási csökevények leküzdésének módjai 72

Felelős lektor: Varga Iván.

A könyv szedését 1952 március 18-án kezdték meg. — Megjelent április 19-én, 5000 példányban. — Ez a könyv az MNOSZ 5601—50 Á és MNOSZ 5602—50 Á szabványok szerint készült.

4464. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Janka Gyula.